

Onsdagen den 6 April 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 2 dennes och protokollet för den 19 sistlidne Mars.

Företogs val af tre suppleanter i Banko-Utskottet; och befunnos efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Grefve Wachtmeister, Axel Fredrik, med 53 röster,		
Herr Nisser,	”	52 ”
Herr Hederstjerna,	”	51 ”

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, den 2 dennes bordlagda nådiga Propositioner, nemligen:

1:o) om öfverlåtelse under full eganderätt åt Stockholms stads och läns kurhusinrättning af den till samma inrättning upplåtne egendom å Kungsholmen;

2:o) angående bemyndigande för Kongl. Maj:t att till uppförande af ett nytt posthus i Stockholm använda erforderligt belopp af postverkets öfverskottsmedel för innevarande och nästföljande år; samt

3:o) angående beviljande åt Storbritanniske undersåtarne Audley C. Gosling och Hugh C. Smith af vissa förmåner i och för jernvägsanläggning mellan Frövi och Ludvika.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Kongl. Maj:ts den 2 dennes bordlagda nådiga Proposition angående åtskilliga frågor rörande postväsendet.

Föredrogs och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts den 2 dennes bordlagda nådiga Skrifvelse angående uppskof med behandlingen af det från sistlidne riksdag hvilande förslag till ny föreningsakt mellan Sverige och Norge; och skulle denna skrifvelses innehåll meddelas Kansli-deputerade, för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 1 och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 33, i anledning af Riksdagens år 1869 församlade Revisorers berättelse angående granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1867.

§ 1.

Herr Falk: Som jag är den ende här närvarande af sistlidne Riksdags revisorer, så torde det tillkomma mig att å deras vägnar svara, och hvilket jag hoppas ej skall blifva mig särdeles mödosamt, då åtminstone för min del jag är belåten med det resultat, hvartill Stats-Utskottet genom sin granskning i allmänhet kommit — nämnda Utskott har till och med lemnat mera understöd åt revisorernas åtgörande, än som i thy fall plägat vara händelsen, och mera än jag hade vågat att hoppas — utan att jag fördensull på minsta sätt vill medgifva, att revisorernas anmärkningar ej varit på sin plats. Det ligger uti förhandenvarande förhållanden och i sjelfva sakens natur, att de flesta af en statsrevision gjorda anmärkningar ej kunna föranleda till någon Riksdagens åtgärd, och detta utan att man fördensull har minsta skäl att anse revisionsarbetet förfeladt. Ty efter min uppfattning ligger styrkan hos en sådan revision hufvudsakligen deruti, att alla veta det en revision finnes, och att densamma, så vidt tiden medgifver, söker fullgöra sitt ingalunda angenäma uppdrag. De anmärkningar, som under sådana förhållanden göras och hafva goda skäl för sig, leda i de aldra flesta fall till nödig rättelse, utan annan åtgärd än den som innefattas i den gjorda anmärkningen. Och får jag tillstyrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Grefve Mörner, Carl Göran: Af den utredning, Stats-Utskottet i förevarande punkt meddelat, finner man, att fråga är, att nya varfvet i Göteborg skulle upplåtas till Fångvårds-styrelsen för anläggning derstädes af ett straffarbetsfängelse. Denna lokal uppskattades för ett tiotal år sedan, vid en derå i anledning af tillernad försäljning hällen värdering, till öfver 1,000,000 R:dr, och det måste

derföre förefalla både sorgligt och beklagligt, att man nu icke kan finna bättre användning för densamma, än att öfverlåta den till fångvården. Detta utgör sannerligen ett ganska talande bevis på det betryck, hvori industrien och näringarne här i landet för närvarande befinna sig. Flera af Kammarens ledamöter, som deltog i 1862 års riksdag, torde erinra sig, att vid slutet af nämnda riksdag inkom till Ständerna en Kongl. Proposition om bemyndigande för Sjöförsvarsdepartementet att afyttra den ifrågavarande lägenheten; och det var då en sådan brådska, att några upplysningar icke infordrades; någon utredning åtföljde icke den nådiga Propositionen, och man åtnöjdes med att i sista stunden utaf dåvarande chefen för Sjöförsvarsdepartementet få mottaga en försäkran, att lägenheten icke skulle slumpas bort, utan att försäljningen skulle föregås af en behörig undersökning om värdet. En sådan undersökning kom mycket riktigt till stånd och kostade statsverket icke obetydligt, enär värderingsmännen åtnjöto ända till 20 å 30 R:dr om dagen per man. Sedan värderingen försiggått, afstodnade emellertid frågan om försäljning, och nu har man för lägenheten ingen bättre användning än att der anlägga en arbetsinrättning för fångar!

Jag har icke någon framställning att göra med afseende å det slut, hvartill Utskottet kommit, men jag kan icke underlåta att uttrycka min ledsnad och mitt beklagande öfver den ställning, hvori vi befinna oss, samt tillika uttala min förhoppning, att det förslag till nya varfvets fullständiga anordnande till ett straffarbetsfängelse, som Fångvårds-styrelsen erhållit befallning att utarbete, aldrig måtte komma till utförande.

Herr Montgomery-Cederhielm: Då icke något yrkande blifvit framställt, behöfver jag icke inlåta mig på sjelfva frågan, men anser mig böra nämna, att jag icke kan i allo dela den föregående värde talarens uppfattning. Det torde nemligen ligga i sakens natur, till följd af samhällets ständiga utveckling, att hvad som för en tid varit både nyttigt och nödigt under andra förhållanden icke kan på samma sätt lämpligen användas. Jag tror, att detta sakförhållande icke kan berättiga till något beklagande, och ännu mindre till klander, samt att bäst är, om hvarje föremål användes på det sätt, som mest lämpar sig för tidens kraf.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets yttrande lades till handlingarne.

§ 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Herr Bruzewitz: Visserligen äro icke några reservationer afgifna mot Utskottets förslag i denna punkt, men det hindrar icke att meningarne varit delade inom Utskottet. Jag för min del anser

denna fråga vara af så ringa betydelse, att den icke bör föranleda någon skrifvelse. Det synes visserligen af de handlingar, hvilka blifvit inom Utskottet företedda, som om en kronofogde försummat några formaliteter vid bevakandet af Kongl. Maj:ts och Kronans rätt, men det är dock mycket ovisst, huruvida någon försummelse verkligen egt rum. Jag yrkar därför afslag å Utskottets hemställan.

Herr Falk: Jag minnes icke riktigt denna frågas behandling inom revisionen, men tror dock, att alla vore ense om nödvändigheten af att få den utredd, samt att denna åsigt föranledde revisorernas anmärkning. På denna grund anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Innan Kammaren går att besluta öfver denna fråga, anhåller jag att med några ord få belysa den. Förhållandet är i korthet följande. En arrendator Petterson arrenderade år 1847 det indragna öfverstelöjtnants-bostället Kungs-Norrby inom Östergötlands län. År 1848 gjorde han konkurs, och blef Kronans rätt bevakad såväl i denna som i hans borgesmäns sedermera inträffade konkurser. Då arrendatorns konkurs var avslutad anmälde vederbörande kronofogde ärendet till afskrifning hos Konungens Befallningshafvande, hvilken myndighet, sedan styrkt blifvit, att såväl i arrendator Petterssons som borgesmannens konkurser någon ytterligare tillgång icke var att förvänta, beslöt afskrifning af denna fordran. Konungens Befallningshafvandes beslut underställdes först Kongl. Kammarrättens och sedan Kongl. Maj:ts pröfning, dervid slutligen Kongl. Maj:t förklarade, att afskrifningen icke kunde beviljas, dels emedan icke medelst kuratelräkning var visadt att vidare tillgång saknades i Petterssons konkursbo, dels derföre att den ena af borgesmännen ännu lefde.

Att nu, på sätt Stats-Utskottet hemställt rörande denna fråga, till Kongl. Maj:t afåta en skrifvelse, synes vara utan allt ändamål, då det är mer än 20 år sedan denna konkurs började, och då den slutat på det sätt, att tillgångar icke ens funnits för betäckande af konkursomkostnaderna, utan sysslomännen nödgats för sådant ändamål sammanskjuta 448 R:dr. Att någon försummelse icke blifvit af kronofogden begången, tror jag mig dessutom kunna intyga. Han har, enligt mitt förmenande, gjort allt för att bevaka Kronans rätt, och han har bland annat lyckats tillintetgöra ett lösöreköp, som afsåg att göra intrång på denna rätt. Den ännu kvarlevande af borgesmännen, Magnus Andersson, är intagen på ett fattighus, och hos honom skall så länge han lefver utmätningsförsök årligen anställas för att utröna, om han genom arf eller på annat sätt kunnat förvärfa något till betäckande af den ifrågavarande arrendefordran. Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Montgomery-Cederhielm: Den ifrågavarande anmärkningen har åtminstone tvänne gånger förut varit af revisorerna upptagen; och är en bland anledningarne, hvarföre Utskottet nu upptagit frågan, dess önskan att en gång få den löst och slippa se den

återkomma i den ena revisionsberättelsen efter den andra. Förhållandet är nemligen, att man icke kan anse frågan nöjaktigt utredd genom de svar, som ingått från Konungens Befallningshafvande och kronofogden. Konungens Befallningshafvande säger att med anledning af Kongl. Kammarrättens beslut summan icke får afskrifvas. Hvad kronofogdens svar beträffar, är det verkligen af sådant innehåll, att man icke kan anse, det han riktigt förstått revisorernas anmärkning, som jag skall bedja att få uppläsa. Den har följande lydelse:

“Oaktadt det således ålegat uppbördsmanen att skyndsamligen vidtaga lagliga åtgärder till beredande af godtgörelse åt Kronan för omförmälda arrendebelopp, har likväl, under den långa tid som sedermera förflutit, uppbördsmanen, såvidt handlingarne utvisa, icke vidtagit någon åtgärd för utbekommande af den tillgång, som ännu kan förefinnas i arrendatorn Petterssons konkursbo för att dymedelst bereda Kronan godtgörelse för berörda fordran, utan allenast låtit anställa utmätningsförsök hos den ene löftesmannen Magnus Andersson, som fortfarande saknar all tillgång. I likhet med hvad 1863 års revisorer yttrat, finna nuvarande revisorer det dessutom anmärkningsvärdt, att under den tid af omkring 12 år, som förflöt emellan det arrendemedlen till betalning förföllo och då afskrifningsfrågan anhängiggjordes, vederbörande uppbördsman icke själfmant vidtagit alla de åtgärder, som kunnat befrämja Kronans rätt och bästa, utan, sedan den ene af sysslomännen i Petterssons konkurs afträdt sina tillgångar till borgenärens förnöjande, synes hafva, på sätt dock icke erforderats, afvaktat den slutliga utredningen i denne sysslomans konkurs och urarfvabo, innan åtgärd vidtagits för att hos den andra sysslomannen i Petterssons konkurs, hvilken icke då afträdt sina tillgångar, söka bereda Kronan all den godtgörelse för berörda fordran, som hos honom under dåvarande förhållanden kunnat erhållas.”

Af handlingarne ser det verkligen ut, som om kronofogden ständigt hållit sig till den af borgesmännen, som saknat tillgångar, men mindre sysselsatt sig med den andre, hvilken åtminstone från början icke var medellös och hvilkens oförmåga i detta fall ännu icke är styrkt. Utskottets afsigt med skrifvelsen är att en gång få ett slut på denna fråga, och det är sannolikt att, om en fullständig utredning företages, följderna skall blifva, att denna fordran indrifves eller afskrifves. Jag tror således, att man icke kan säga, det Utskottet saknat skäl för sina åtgöranden.

Herr af Klint: Jag har icke antecknat mig såsom reservant mot detta betänkande, men delar derföre ingalunda den mening, som Stats-Utskottet i detsamma omfattat. Bland de många värderika rättigheter, Representationen eger, är väl den, att hos Kongl. Maj:t kunna göra framställningar om hvad den anser vara för landet nyttigt, en bland de dyrbaraste; men om man vill, att Regeringen skall fästa något afseende vid dessa framställningar, bör man noga se till, att de göras endast i högst viktiga fall, så att man noga öfverväger innan man besvarar Kongl. Maj:t med underdåniga skrivelser. Hylande dessa grundsatser, har jag icke kunnat dela Utskottets tanke i denna fråga. Jag finner i dess hemställan ett sträfvande att till-

fredsställa revisorernes ganska lofliga fåfänga att få sin anmärkning uppmärksammas, men jag saknar i Utskottets betänkande den omsorgsfulla behandling och utredning, som bör föregå innan vi på grund af statsrevisorernas berättelse ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att han måtte taga ett ärende i närmare öfvervägande.

Det är på grund af dessa skäl, som jag icke kunnat med min röst biträda Utskottets beslut och har jag velat för Kammaren tillkännagifva min åsigt å denna fråga.

Herr von Koch: Det är högst sannolikt, att man genom den föreslagna åtgärden icke skall komma åt en skilling af denna fordran. I allmänhet gillar jag också den åsigt, som här framhållits, eller att man icke onödigtvis bör besvara Kongl. Maj:t med skrivelser, men jag tror dock, att denna fråga är af sådan beskaffenhet, att den måste utgöra ett undantag, då här är fråga om ett groft embetsfel eller om en mans heder — ingendera uppskattbar i penningar. Sedan nemligen revisorerna anmärkt, att försummelse blifvit begången af en embetsman, har icke allenast Stats-Utskottet vitsordat denna anmärkning, utan insinuationer derom hafva ock inom denna Kammarer blifvit framkastade; och det synes mig derföre, som om tillfälle borde beredas den ifrågavarande embetsmannen att försvara sig. Denna rättighet bör så mycket heldre förunnas honom, som han blifvit anfallen inom en representantkammarer, eller inför ett forum der han icke kan försvara sig. På dessa grunder anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Jag har visst icke framkastat insinuationer mot någon embetsman, utan jag har endast yttrat, att det svar, som ingick från kronofogden med anledning af revisorernas anmärkning, i sjelfva verket icke var något svar på anmärkningen. Detta är äfven Stats-Utskottets tanke, och jag tror, att hvar och en, som genomläser hans svar, skall finna detsamma. För öfrigt har jag endast *uppläst* en period i betänkandet, som uttrycker revisorernes åsigt i saken, hvarföre, om några insinuationer blifvit gjorda, desamma icke kommit från mig, utan från sistlidna års revisorer.

Den åsigt om revisorernas arbete, som af Herr af Klint blifvit framställd, kan jag icke dela. Det är visserligen sannt, att på den tid, då riksdagarne återkommo hvart femte eller tredje år, revisorernas anmärkningar voro af större betydelse än de nu äro, men jag tror icke derföre, att det vore lämpligt att helt summariskt affärda deras berättelse. Så länge denna institution fortfar, tror jag, att Riksdagen måste noga följa dess verksamhet och till besvarande upptaga alla de framställningar, hvilka möjligen kunna vara befogade. Det händer visserligen, och detta är ganska naturligt, att en del af de anmärkningar, som af revisionen göras, äro af mindre vikt; men jag tror att det likväl är nödvändigt, att Riksdagen till besvarande och förklarande upptager allt hvad revisorerna anmärka.

Herr Falk: Efter min tanke är det ej så särdeles viktigt till

hvad resultat vi komma i denna fråga. Hvad som är af vigt, är att revisorerne framställa anmärkningar i sådana fall, då anledning der-till förefinnes; huruvida någon åtgärd från Riksdagens sida derpå följer eller ej, beror af omständigheterna. Men då man här talat om revisorerne lofliga fåfänga, så tror jag mig kunna förklara att den består deruti, att de icke vilja förbigå någonting, som är anmärknings-värdt uti de handlingar, hvilka det är deras pligt att genomgå och granska

Herr Nordström: Hvad beträffar den af Stats-Utskottet förelagda skrifvelsen, är Utskottet i sin fulla rätt, då det föreslår en sådan skrifvelse, men deraf följer icke att Riksdagen bör gå in på Utskottets förslag. Hvertill gagnar dessutom skrifvelsen? Min öfvertygelse är, att Regeringen den förutan skall se till, det frågan får ett slut, och vi hafva sett, att Regeringen i sådant afseende hittills gjort allt hvad den förmått. Det är icke i frågor af ringa vigt som Regeringen bör besväras af Riksdagens underdåniga skrifvelser.

Jag förenar mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder afgifna yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställen och dels afslag derå; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställen, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 5.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 6.

Grefve Hamilton, Henning: I förevarande punkt finnes omfördt, att det belopp af högst tre procent utaf allmänna bevillningen i de särskilda länen, som af pröfningskomitéerna för vissa ändamål får användas, enligt revisorerne förmenande disponerats på ett sätt, som icke vore fullt öfverensstämmande med bevillningsförordningens föreskrifter. Stats-Utskottet, som delar revisorerne uppfattning härom, har hemställt, att frågan må till vederbörligt Utskotts handläggning öfverlemnas. Beträffande sjelfva saken har jag icke något att erinra, ty det vill synas mig, som om icke alla pröfningskomitéer vid medlens användande gått rätt till väga; men deremot hyser jag några formela betänkligheter, som föranleda mig att afstyrka bifall till Utskottets hemställen.

Stats-Utskottet kan hafva motionsrätt, då fråga är om besparingar för statsverket. Men här föreligger icke någon sådan motion från Utskottet, utan frågan närmar sig mera det förhållande, då från ett

Utskott till Kammararen återlemnas motion, som Utskottet ansett icke tillhöra dess behandling. Ett sådant återlemnande hade dock, enligt Riksdags-ordningen, skolat ega rum inom åtta dagar efter remissen. Dessutom förekommer, att förevarande fråga skulle upptagas af Bevillnings-Utskottet. Men detta Utskott har redan afgifvit sitt betänkande angående den allmänna bevillningen och Riksdagen har deröfver fattat sitt beslut. Vid sådant förhållande tror jag, att för närvarande ingenting är att i frågan åtgöra, och hemställer derföre, att Kammararen behagade afslå förevarande punkt i Stats-Utskottets Utåtande.

Herr Faxe: Vare sig Kammararen antager eller afslår Stats-Utskottets hemställan, att till Bevillnings-Utskottet öfverlemna förevarande fråga, anser jag mig dock pligtig att meddela några upplysningar i sjelfva saken.

Stats-Utskottet har gjort anmärkning emot det förfarande, att pröfningskomitéerna, sedan de bestämt ersättningsbeloppen i allmänhet, förordnat, att öfverskottet af den disponibla bevillningsprocenten skulle fördelas å de tjänstemän, som hade bestyr med debitering, uppbörd och redovisning af bevillningsmedlen, d. v. s. häradskrifvaren och kronofogden. Måhända öfverensstämmer detta förfarande icke noggrannt med bestämmelsen i bevillningsförordningen, enligt hvilken ersättningsbeloppen skulle utsättas till viss summa; men man har så farit, på det icke ledamöterna i pröfningskomitéen måtte nödgas öfver höfvan länge kvarstadna i residensstaden; och derigenom hafva besparats såväl kostnader för Staten som tid för komitéledamöterna. Visserligen kunde man efterkomma den bokstafliga föreskriften, utan att förlänga komitéens sammanträde, derest man förslagsvis utsatte ersättningssumman; men om denna då komme att öfverstiga det belopp, hvaröfver komitéen, enligt hvad sedermera utröntes, egt förfoga, blefve följden den, att det öfverskjutande beloppet måste återkräfas, sedan Kammarätten granskat och gjort anmärkning.

I allmänhet fördelas öfverskottet af bevillningsprocenten mellan häradskrifvaren och kronofogden på sådant sätt, att den förre får tredubbelt mot den sednare, och blott i två län, Östergötlands och Gotlands län, tager kronofogden brorslotten. Beloppen, som tillfalla häradskrifvaren, variera mellan 32 R:dr, i Norrbottens län, och 460 R:dr, i Malmöhus län, och utgöra i medeltal i de större länen 160 å 200 R:dr. För kronofogdarne åter variera beloppen emellan 32 R:dr, i Norrbottens län, och 240 R:dr, i Östergötlands län, samt utgöra i medeltal i de större länen 50 å 100 R:dr. I Jönköpings län gestaltar det sig så, att häradskrifvaren bekommit 160 R:dr och kronofogden 53 R:dr.

Jag har ansett mig böra meddela dessa sifferuppgifter, på det Bevillnings-Utskottet, i händelse det kommer att taga befattning med frågan, icke måtte finna sig föranlåtet föreslå någon nedsättning i de ersättningsbelopp, som utgå till dessa svagt aflönade tjänstemän.

Herr Montgomery-Cederhielm: Då Bevillnings-Utskottet redan afgifvit sitt Betänkande angående grunderna för den allmänna

bevillningen och Riksdagen deröfver fattat beslut, lärer icke något kunna vid denna riksdag i saken åtgöras. Hvad beträffar den anmärkning, som blifvit af Herr Grefve Hamilton framställd, så — ehuru jag ingalunda vågar med Herr Grefven inlåta mig i någon strid om det formelt rätta — tillåter jag mig dock fästa uppmärksamheten på de stora praktiska svårigheter, som skulle möta ett sådant sätt att gå till väga som han antydt. Det låter sig nemligen icke tänka, att Stats-Utskottet, som dessutom är öfverhopadt af så många andra göromål, skulle hinna att inom åtta dagar efter erhållandet af den vidlyftiga revisionsberättelsen bestämma, huruvida bland de deruti framställda anmärkningar kan finnas någon, som bör öfverlemnas till behandling af annat Utskott. — Jag vågar således tro att någon försummelse icke kan anses ligga Utskottet till last.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan afslogs.

§ 7.

Herr Montgomery-Cederhielm: Sedan Stats-Utskottet aflåtit sitt förevarande Betänkande, har jag erhållit del af följande tvänne skrivelser, hvilka jag tager mig friheten uppläsa:

1:o.

”Till Herr Distrikts-ingenjören, Öfverste-löjtnanten m. m.

C. E. Norström.

Kongl. Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader får härmed anmoda eder att från och med innevarande års utgång ärligen, så länge transaktionerna med Wermlands enskilda bank fortfara, från nämnda bank anskaffa och till Kongl. Styrelsen insända speciök förteckning på de under hvarje år hos banken gjorda uttagningar af derstädes för nordvestra stambanans räkning insatta medel; — — — — —

Stockholm den 29 December 1869.

CARL G. BEIJER.

Alfred Grandinson.“

och 2:o.

”Till Kamereraren K. Söderholm.

Kongl. Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader får härmed anmoda eder att, från och med innevarande år räknadt, i Kongl. Styrelsens hufvudbok upplägga ett särskildt konto, utvisande de särskilda insättningarne i Wermlands enskilda bank för nordvestra stambanans, Christinehamn—Ärvika räkning.

Stockholm den 29 December 1869.

CARL G. BEIJER.

Alfred Grandinson.“

Då således det ändamål, för hvars vinnande Stats-Utskottet afgifvit ifrågavarande hemställan, redan är uppnådt, anhåller jag, att punkten måtte af Kammaren afslås.

Grefve Mörner, Carl Göran: Af de upplästa skrivelserna in-

hemtas visserligen, att föreskrifter numera blifvit meddelade angående redovisning för de medel, som utgå till Statens jernbanor genom Wermland; men då Riksdagen beslutat anläggande af ytterligare två nya banor, och det måhända äfven i afseende å dem kan inträffa, att Jernvägsbyggnads-styrelsen icke komme till insigt om hvad god ordning i detta afseende kräfvat, förr än sådant af statsrevisorerna påpekas, anser jag att det kunde vara ganska tjenligt, om den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelse aflåtes.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 8.

Herr Faxé: Det har redan förut blifvit framhållet, att Riksdagen icke borde göra hvarje obetydlig anmärkningsanledning till föremål för skrifvelser till Kongl. Maj:t. Sådan är äfven min åsigt; och då i förevarande fall såväl skrifvelsens föremål är ytterst obetydligt som ock praktiska svårigheter torde uppstå derest ovilkorlig föreskrift meddelades, att auktionsförrättare skulle ställa säkerhet, finner jag mig föranlåten yrka afslag å nu föredragna punkt.

Friherre Raab: Äfven jag anser, att det vore omöjligt, att alltid kunna finna auktionsförrättare, som vore i tillfälle att ställa säkerhet; och ehuru jag låtit hålla ett stort antal auktioner, har jag aldrig hört ifrågasättas, att säkerhet skulle ställas, utan har man vid valet af auktionsförrättare måst utan vidare anlita den, till hvilken man hade förtroende. Bättre, än att fordra sådan säkerhet, torde vara att föreskrifva, det auktionsinropen skola betalas kontant; men för sådan händelse vore antagligt, att behållningen af auktionerna blefve ganska ringa, enär det icke ingår i folkets vanor att genast betala auktionsinropen.

Jag instämmer med Herr Faxé i yrkandet om afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

§§ 9 och 10.

Utskottets hemställanden biföllos.

§ 11.

Herr Beckman: Genom ett Kongl. Maj:ts nådiga bref af år 1858 är vikariearfvodet vid elementarläroverken bestämdt till 750 R:dr och

under vissa förhållanden till 1,000 R:dr. Då nu lägsta lärarelönen uppgår just till 1,000 R:dr, så skulle förmånen af nådår på denna lönegrad kunna blifva alls ingen och måste städse blifva obetydlig så väl på denna, som den näst ofvanföre stående, derest nådårstagare vore förbunden att utan allf biträde från Statens sida ensam underhålla vikarie. Det vill synas som detta icke vore rätt billigt emot tjänstemän, för hvilkas enkor och barn Staten icke ännu åtminstone beredt tillfälle till någon pension. Af billighet synes deremot påkallas just det förfarande, som hittills opåtaladt iakttagits, nemligen att, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:ts nådiga stadga för rikets elementarläroverk föreskrifver, angående tjänsteinnehafvares åliggande i fråga om bidrag till vikariearfvode, låta nådårstagare afstå en fjerdedel af löneinkomsten, men anvisa erforderlig fyllnad i vikariearfvodet att utgå från Statskontoret.

Elementarläroverks rätt till nådår för enka och oförsörjda barn synes mig otvifvelaktig, så länge hithörande stadgande i presterskapets privilegier icke blifvit i behörig ordning upphäfdt. Då denna förmån i många fall skulle blifva fullkomligt värdelös, derest den af Utskottet ifrågasatta skrivvelsen föranledde ett dermed öfverensstämmande förfarande från Kongl. Maj:ts sida, och då sådant icke synes öfverensstämmande med billighet och rättvisa, så anser jag mig böra yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Montgomery-Cederhielm: Den föregående talaren har visserligen icke kunnat förneka, att Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan har skäl för sig; men han har framhållit, att billighets-skäl talade för att förhållandet finge fortfara såsom hittills. Den egentliga grunden härför skulle vara, att lärarne vid elementarläroverken hade så ringa löner, åtminstone i de lägre lönegraderna, att nådårstagare icke skulle kunna påräkna någon fördel af nådåret, derest han, utan bidrag från Statens sida, ensam måste underhålla vikarie. För min del tror jag, att efter den omorganisation, som egde rum vid 1856 och 1858 årens riksdag, och efter de löner, som då bestämdes, skolläroverken ej äro sämre aflönade än flertalet af andra tjänstemän, och att man derföre icke kan af detta förhållande finna anledning, att Statsverket skall betungas med en utgift, som för sig saknar alla rättsskäl. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§§ 12, 13 och 14.

Utskottets hemställanden biföllos.

§ 15.

Herr Berlin: Flera och goda skäl kunna, enligt min uppfattning, anföras för det af Riksdagens revisorer och Stats-Utskottet klandrade bokföringssättet för obligationer, åtminstone då såsom här frågan är om sådana, som icke äro ämnade att försäljas. Jag anser mig det oaktadt icke böra motsätta mig den i denna punkt föreslagna åtgärden, men kan icke underlåta att såsom en oförklarlig inkonsekvens å revisorerens sida beteckna deras förfarande att, då de gjorde anmärkning mot obligationernas bokföringssätt i folkskolelärares pensionsinrättning, icke låta enahanda anmärkning drabba äfven handelsflottans pensionsinrättning, hvarest samma bokföringssätt iakttages. Följden af denna inkonsekvens blifver tydligen den, att, när revisorerens ögon öppnas äfven rörande denna sednare inrättningen, så väl Riksdagen som Kongl. Maj:t måste besvaras med förnyade skrivelser i samma ämne.

Herr Montgomery-Cederhielm: Den föregående talaren har icke framställt någon anmärkning mot Stats-Utskottets förslag till skrivelse, och jag vill blott nämna, att detta förslag är ordagrant lika lydande med den underdåniga skrivelse, som den 12 Maj 1868 blifvit af Riksdagen aflåten angående bokföring af inköpta obligationer för de under Arméförvaltningen ställda kassor och fonder, och att Riksdagen således genom att bifalla Utskottets hemställan handlar alldeles konsekvent med hvad den gjorde 1868.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Herr Berlin: Med anledning af revisorerens anmärkning rörande förvaltningskostnadernas belopp har direktionen för folkskolelärares pensionsinrättning i afgifvet underdånigt utlåtande erinrat "att Rikets Ständer, med gillande i allo af de utaf särskilda komiterade framställda grunder, anvisat de medel, hvilka, enligt den af komiterade åstadkomna finansiella utredning, funnits vara för ändamålet erforderliga, och deribland ett kapital af 200,000 R:dr, hvaraf räntan, beräknad till 10,000 R:dr, afsetts till förvaltningskostnadernas bestridande". Denna uppgift motsäges af Stats-Utskottet, som i Rikets Ständers skrivelse den 20 Juni 1866 icke kunnat finna hvarken någon bestämmelse om förvaltningskostnadernas bestridande eller någon högre för en gång anslagen summa, än 120,000 R:dr.

För hvar och en, som med uppmärksamhet genomläser så väl Kongl. Maj:ts Proposition af den 1 December 1865 som Stats-Utskottets derom afgifna utlåtande och Rikets Ständers i ämnet aflåtna underdåniga skrivelse, måste det emellertid blifva tydligt att, om ock i dessa handlingar särskildt anföras endast grunderna för pensionsrätten, komiterades förslag i allt öfrigt och speciellt den af dem åstadkomna

komna finansiella utredningen blifvit så väl af Kongl. Maj:t som Rikets Ständer i allo godkänd. Denna uppfattning bekräftas ytterligare af de belopp Rikets Ständer till följd häraf anvisat.

Komiterade hade nemligen efter verkställd uträkning uppgifvit (se pag. 22, 23 i deras Betänkande) att det grundkapital inrättningen skulle behöfva dels för fullgörandet af sina förbindelser till delegarne och "dels för bestridandet af förvaltningskostnaderna utgjorde 600,000 R:dr för det förra ändamålet och 200,000 R:dr för det sednare, eller tillsammans 800,000 R:dr". Det förra af dessa kapital ansåge komiterade icke kunna påräknas såsom anslag för en gång, och föresloge fördenskull att det skulle ersättas med årliga anslag till belopp af 30,000 R:dr, motsvarande räntan å berörda kapital efter 5 procent; och detta blef af Rikets Ständer beviljad.

Det för förvaltningskostnadernas bestridande erforderliga grundkapitalet skulle, enligt komiterades förslag, utgå på en gång och dertill användas: a) återstoden af det år 1851 beviljade statsanslaget för folkskolelärnarnes pensionering 101,940 R:dr; b) besparingarne å anslagen till folkskoleväsendet för sista statsregleringsperioden till belopp af 78,060 R:dr; samt c) de åt Hernösands och Linköpings stifts pensionsinrättningar anvisade 18,060 R:dr, med upplupen ränta beräknade till 20,000 R:dr, summa 200,000 R:dr.

Att Rikets Ständer bifallit äfven detta komiterades förslag, det visar sig icke allenast af deras skrivelse den 20 Juni 1866, hvaruti 18,060 R:dr särskildt anvisas, utan äfven af det af Rikets Ständer 1865—1866 för Riksgälds-kontoret utfärdade reglemente, hvars 24:de § lyder sålunda:

Med gillande af de för folkskolelärnarnes pensionering fastställda grunder hafva Rikets Ständer medgifvit, att den för desse lärares pensionering afsatta och i Riksgälds-kontoret inrestående fond, 101,940 R:dr, må för folkskolelärnarnes pensionering användas och sålunda fortfarande ställas till Kongl. Maj:ts disposition; hvarjemte Rikets Ständer beslutat att ett belopp af 78,060 R:dr utaf den slutliga besparing, hvilken uppkommit å de under 1859—1860 års riksdag till folkundervisningens befrämjande för åren 1861, 1862 och 1863 anvisade medel må till samma fond öfverflyttas, för att på enahanda sätt af Kongl. Maj:t disponeras."

Häraf torde otvetydigt följa, att Rikets Ständer anvisat 198,060 R:dr till grundkapital för administrationskostnadens bestridande. Af denna summa har pensionsinrättningen uppburit 180,000 från Riksgälds-kontoret och 6,750 från Hernösands stifts upplösta pensionsinrättning; återstoden 11,310 R:dr är oförtöfvadt att från Linköping införfvänta. Då direktionen på det influtna beloppet uppbär $2\frac{1}{2}$ i stället för beräknade 5 procent bör ingen anmärkning kunna göras mot Kongl. Maj:ts åtgärd att fastställa stat för administrationskostnaden inom det af Rikets Ständer för detta ändamål anvisade belopp, så mycket mindre som direktionen, genom att icke tillsätta tvänne ännu umbärliga tjänster, likväl årligen derå inbesparat omkring 3,000 R:dr.

"Men äfven om Rikets Ständer skulle hafva godkänt ifrågavarande

förvaltningskostnader“, säger Stats-Utskottet, “möter väl deraf icke något hinder att för framtiden ordna förvaltningen på ett ändamålsenligare och billigare sätt“; att detta kan och bör ske, grundar Utskottet på den åsigt “att revisorerne visserligen icke saknat fog till anmärkning af ett så i ögonen fallande missförhållande, som att förvaltningskostnaderna vid nämnda pensionsinrättning uppgått till nära 5,000 R:dr, medan beloppet af utbetalda pensioner endast utgjort 325 R:dr“. Utskottet delar således revisorerens föreställning, att pensionsinrättningens administration hufvudsakligen skulle bestå i pensionernas utbetalande. En sådan föreställning torde likväl icke vara bättre grundad än om man skulle bedöma en försäkringsanstalts verksamhet icke efter försäkringarnes antal, utan efter de utbetalda skadeersättningarnes. Om den brådska, hvaraf de Herrar revisorer, hvilka besökte pensionsinrättningens lokal, besvarades, hade tillåtit dem att, enligt direktionens vid tillfället framställda begäran, taga någon kännedom om liggare, matriklar, protokoll och expeditioner, skulle de utan tvifvel hafva funnit att under revisionsåret, det första af inrättningens verksamhet, direktionen och de båda tjänstemännen, förutom beviljandet och utbetalandet af 4 pensioner, haft att mottaga och pröfva anmälningar från vid pass 2,200 skoldistrikt samt att inrätta liggare och matriklar för dem alla, så att detta första år medfört större arbete än månget efterföljande kommer att medföra. Dervid hade äfven kunnat inhemtas kännedom om göromålens art och mängd under de följande åren. Visserligen innehållas delegarnes årsafgifter af Konungens Befallningshafvande, hos hvilka de pensionsberättigade, som det önska, äfven kunna lyfta sin pension; men för dessa ändamål måste hvarje år förteckningar på inemot 3,000 delegare samt det på hvarje belöpande afgiftsbelopp öfversändas till Konungens Befallningshafvande samt likaledes tvänne gånger om året uppgift på pensionerna, efter hvilkas utbetalande qvittenser med allegater skola pröfvas innan det utbetalade pensionsbeloppet öfversändes. Pensionsansökningarnes pröfning erfordrar mycken omsorg, på det att å ena sidan ofta nog förekommande och skickligt nog anlagda illegitima anspråk måtte undanrödjas, men å den andra ingens lagliga rätt måtte förnärmas; och denna pröfning upptager så mycket mera tid, som ansökningshandlingarne sällan äro fullständiga och direktionen dervid, i stället för att meddela afslag med besvärshänvisning, genom sekreteraren enskildt underrättar sökanden om hvad han bör iakttaga för handlingarnes fullständiggande. För närvarande uppgår fonden till nära en half million riksdaler, för hvilka direktionens ledamöter en för alla och alla för en äro ansvarige, liksom ock för inflytande medels placering. Delegarnes antal är 2,896, pensionärernas 60, och de utgående pensionernas belopp 16,571 R:dr. Huru hastigt inrättningens verksamhet kommer att växa under de närmaste åren, visar sig deraf, att bland nu i tjänst varande folkskolelärare 85 innehafva en ålder af 60 år och derutöfver, 388 äro emellan 50—60 år och 889 emellan 40—50; 97 räkna 30 tjänstår eller mera, 166 räkna 25—30 och 712 räkna 20—25 tjänstår.

Slutligen torde böra erinras, att, då administrationsarfvodet för närvarande utgör 5,200 R:dr, men inrättningens årsinkomst omkring

100,000 R:dr, det förra icke uppgår till högre belopp än lagligt förmyndarearfvode.

Det är icke utan tvekan jag begärt ordet i detta ärende; men min ställning såsom direktionsens ordförande har synts mig fordra, att jag meddelade Kammaren de upplysningar, som äro nödiga för dess bedömande. Deremot förbjuder mig denna min ställning att framställa något yrkande i afseende på Utskottets förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Inom Utskottet var jag af den åsigt att en skrifvelse i ifrågavarande syfte icke borde aflåtas. Jag får dock nämna att jag anser, det revisorernas framställning icke saknat alla skäl. De hade att följa 1867 års räkenskaper, och då dessa visade ett så ovanligt förhållande, som det att, då under året utgått pensioner till 4 personer med 325 R:dr, förvaltningskostnaderna uppgått till öfver 5 000 R:dr, kunde de lätteligen komma på den tanken, att denna pensionsinrättning egentligen vore till för direktionsens skull. Sedermera har dock förhållandet blifvit litet bättre, och ehuru man måhända ännu kunde anse arfvodena något höga, måste man dock erinra sig, att pensionsinrättningen är stadd i framåtskridande, så att pensionsfondens kapital från 1867 ökats till 460,000 R:dr, ett ganska högt belopp. Jag tror derföre att, då denna pensionsinrättning tillkommit efter flera försök och åtskilliga strider, och då man icke kan säga att förvaltningsarfvodena äro högre än man ursprungligen afsett att de skulle blifva — när man nemligen beräknat, att räntan af det kapital, 200,000 R:dr, som blifvit af Riksdagen anslaget till pensionsinrättningen, skulle användas till bestridande af nödiga förvaltningskostnader, och till så högt belopp som denna ränta, beräknad till 10,000 R:dr, har förvaltningskostnaden aldrig uppgått — samt då slutligen härtill kommer, att pensionsinrättningen redan visat sig hafva gjort mycket godt, man icke bör söka åstadkomma några förändringar med densamma, hvadan jag yrkar att Kammaren måtte afslå Utskottets hemställan i denna §.

Friherre Funck: Jag vill visserligen icke försvara Utskottets Betänkande, då jag är af alldeles samma mening som den föregående talaren, och ej heller vill jag återupprepa hvad han sagt. Pensionsinrättningen har visserligen under de första åren icke utbetalt några betydligare belopp i pensioner, men detta är ju helt naturligt, då den är alldeles ny. Förvaltningen och organisationen af densamma är dock ganska vidlyftig, och inrättningen har gått med raska steg framåt, och jag finner det derföre icke anmärkningsvärdt, att förvaltningskostnaden uppgått till det uppgifna beloppet, särdeles som detta understiger den stat, som blifvit af Kongl. Maj:t för ändamålet bestämd. Jag förenar mig alltså med dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Falk: Jag vill här ej ingå i någon detaljerad utredning af sjelfva frågan, som redan här fått sin fullkomliga utredning, utan endast nämna att jag för min del anser den af revisorerne gjorda anmärkning vara fullt befogad och hvilken äfven blifvit af Stats-Ut-

skottet understödd, ehuru, efter hvad jag kan märka af tvänne föregående talares yttrande, i mindre mån än hvad jag förut haft anledning att tro; men en föregående talare har påstått att revisorerne vid besök i folkskolelärarnes pensionsinrättning haft alltför stor brådska. Jag erkänner att revisorerne hafva brådtom, men det är en naturlig följd deraf, att de hafva mycket att göra, och torde sålunda lända till förtjenst, att söka taga tiden i akt. Hvad särskildt angår den brådska som skulle egt rum vid besöket i pensionsinrättningen, är jag icke i tillfälle att bedöma om den varit mer än tillbörlig, ty revisorerernas begränsade tid gör, att sådana besök måste ske genom delegerade, och jag var ej bland dem. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Statsrådet Carlson: Det må tillåtas mig att med några ord redogöra för denna fråga.

De af komiterade för uppgörande af förslag till folkskolelärares pensionering föreslagna grunder hafva redan af en föregående talare blifvit vidrörda. Rikets Ständers gillande af dessa grunder har funnit ett otvetydigt uttryck i de summor som i öfverensstämmelse dermed och till de af komiterade beräknade belopp vid 1865 och 1866 årens riksdag beviljades.

Utskottets förmenande, att det skulle vara tvifvel underkastadt, huruvida hela kapitalbeloppet, 200,000 R:dr, verkligen af Riksdagen anvisats, är föranledt deraf, att Utskottet hemtat sina uppgifter från Rikets Ständers underdåniga skrivelser, der intet finnes nämnt om de 78,060 R:dr, som i nämnda kapital ingå; en uraktlåtenhet, som förmodligen förorsakats af den brådska, som var rådande vid nämnda skrivelsets uppsättande i riksdagens sista timma. Hela beloppet finnes deremot upptaget i Stats-Utskottets Utlåtande med förslag till Riksgälds-kontorets reglemente, hvilket blef af Riksdagen godkänd och på grund hvaraf beloppet behörigen utbetalts.

Hvad beträffar pensionsinrättningens förvaltning, är den ej af ringa omfattning; den afser öfver 2,800 delegande folkskolelärare i tjänster, fördelade på rikets samtliga församlingar. De tvister, som yppa sig angående pensionsrätt och delaktighet i inrättningen äro af ett icke obetydligt antal. Äfvenså torde bokföring och anteckning i liggare erfordra icke så litet arbete. Och att ansvaret för denna förvaltning icke alltid betraktats så ringa, har jag haft tillfälle erfaras, då en person, som af mig anmodades att inträda såsom ledamot i direktionen, till följd af betänkligheter i detta hänseende, afböjde det honom gjorda anbudet. Det antal af 4 pensionärer, som under det första året af inrättningens tillvaro förefunnits, har nu ökats till 60; och utan tvifvel är en ganska stor tillväxt i deras antal att i en nära framtid emotse; efter beräkningen kommer ett normalantal af 500 å 600 pensionärer att i inrättningen inträda.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkande å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till

Utskottets hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning och sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt med många blandade ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller Stats-Utskottets hemställan i § 16 af Utlåtandet N:o 33, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37;
Nej—46.

§ 17.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 1 och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 34, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1869 års riksdag.

1:sta punkten.

Grefve Hamilton, Henning: I afseende å denna punkt har Stats-Utskottet ej gjort någon hemställan, och jag har därför ej heller något yrkande att framställa, men anser mig skyldig att lemna de upplysningar, hvartill Utskottets behandling af ämnet gifver anledning. På sidan 2 i Utlåtandet förekommer en berättelse om de af Fullmäktige vidtagna åtgärder för ifrågavarande upplånings verkställande, och det vill deraf synas som om Utskottet funnit att Fullmäktige gått något långsamt tillväga. Det visar sig nemligen att, sedan kommissariatets infortrade utlåtande i saken inkommit till Fullmäk-

tige den 27 Maj nästlidne år och desse derefter den 3 och 15 påföljande Juni förehaft frågan till behandling, definitivt beslut i densamma fattats först den 26 Augusti. Anledningen till denna långsamhet har varit tvåfaldig. Den första var den att Riksdagen afsett detta lån till betäckande af utgifter för år 1870, och någon anledning för Fullmäktige att påskynda upplåningen förefanns således icke, förr än det visade sig, att behof af penningar för Riksgälds-kontoret möjligen kunde derförinnan uppstå. Ett sådant behof inträffade, då, på sätt det genom den officiela tidningen är bekant, Statskontoret i Augusti månad behöfde en större kassaförstärkning, som ej i sin helhet kunde lemnas med de medel, Fullmäktige då hade tillgängliga. Anledningen dertill, att Fullmäktige likväl icke ansågo sig böra gå brådstörtadt tillväga med upplåningen var, att Gefle brand då nyss inträffat, så att allmänna brandförsäkringsverket för städerna måste upptaga betydliga lån och Fullmäktige vid sådant förhållande ville undvika att ingå i täflan. Dessutom syntes det Fullmäktige vara skäl att, innan upplåningen börjades, afvakta inbergandet och afsättandet af årets ovanligt rika skörd och deraf följande ymnigare tillgång på penningar.

Jag har endast ansett mig böra upplysningsvis anmäla dessa förhållanden, som varit för Fullmäktiges åtgöranden bestämmande.

Friherre Funck: Då den siste ärade talaren slutat med att finna Stats-Utskottets Betänkande i denna del innehålla blott en relation af hvad som förelupit vid detta låns upptagande, men samme talare omnämnt några af de orsaker, som föranledt dröjsmålet med lånetransaktionens verkställande, så ber jag att få med några ord vidröra dessa orsaker. Det är sagdt af den ärade talaren, att lånet varit afsedt till betäckande af utgifterna för år 1870, och att det således ej varit nödigt att upptaga detsamma förr än ett bestämt behof förefanns. Det är ock sagdt, att sådant behof ej blifvit känt förr än i Augusti månad. Detta medgifves så till vida, att Statskontoret ej förr anmälde detsamma, men jag vågar tro att det ej kunnat vara Fullmäktige obekant äfven tidigare. Just i följd af detta kända behof tror jag att det ej hade varit så alldeles oriktigt att något tidigare sätta detta lån i verket.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten lades till handlingarne.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Ändamålet med den skrifvelse Stats-Utskottet föreslagit är att genom någon ansedd engelsk jurist få utredt att Svenska staten fullgjort sina förbindelser till Gellivara bolag. Inom Sverige och hos Riksdagen lärer väl ej förefinnas tve-

kan derom, att Svenska staten uppfyllt nämnda förbindelser. Funnes åter en sådan tvekan inom England, är jag fullt förvissad, att man der ej skulle underlåta att göra sina anspråk gällande. Jag tror således ej, att man i England föreställt sig, att Svenska staten icke uppfyllt sina förbindelser emot bolaget, ehuru det der kan förefalla något besynnerligt, att det bolag, som uppburit så betydliga understöd, kunnat falla såsom nu skett, då, i anseende till anläggningens allmänna vigt, det kan synas att Staten bort haft intresse i dess uppehållande och särskildt att, vid lemmandet af sitt bidrag, Staten bort bereda sig tillräcklig säkerhet för dess eventuella återbekommande, utan att behöfva inlåta sig i rättegång med enskilde aktieegare. Hvad man torde kunna vinna vore emellertid möjligtvis det, att det äfven för engelsmän kunde blifva klart, att Svenska staten juridiskt skulle kunna af de enskilde aktieegarne i Gellivara bolag fordra återgåldandet af det belopp bolaget uppburit, men sedan förverkat. Den kostnad, som kunde erfordras för sådan upplysnings vinnande — hufvudsakligen arfvode åt den engelska juristen — kan ej för statsverket vara betungande och jag fäster ej heller derå synnerligt afseende. Men om vi komme så långt, om det blefve utredt, att Svenska staten lagligen skulle kunna göra sina anspråk gällande mot aktieegarne, skulle det ej förefalla besynnerligt, att vi ej begagnade oss deraf? Men vilja vi det, måste statsverket inlåta sig i en rättegång, som sannolikt skulle blifva ganska dyrbar, utan att medföra några fördelar, och som måhända skulle rubba det goda förhållande, hvori vi för närvarande stå till Londons börs. Sjelfva börsen skulle visserligen antagligen ej hafva något intresse i saken, men åtskilliga större kapitalister äro delegare i Gellivara bolag, och missnöjet skulle lätt kunna sprida sig samt möjligen äfven inverka på ställningen af våra obligationer, som för närvarande åtnjuta godt anseende. Då jag sålunda icke kan se att man genom en sådan undersökning, som föreslagits, skulle kunna vinna något, men densamma deremot skulle orsaka statsverket rätt betydliga utgifter, hemställer jag att Kammaren ville lemna Utskottets förslag utan afseende.

Hans Exc. Herr Grefve Wachtmeister: Jag instämmer fullkomligt i hvad Grefve Hamilton yttrat om olänpligheten af ifrågavarande åtgärds vidtagande och vill nu endast bifoga några ord, då jag genom min vistelse i England just under den tid, som Gellivara bolag var i verksamhet, har varit i tillfälle att inhemta allmänna opinionen derstädes i denna sak. Ett yttrande afgifvet af Englands utmärktaste jurister skulle utan tvifvel hafva till resultat, att man i England blefve öfvertygad att Svenska Kronan uppfyllt sina åligganden emot bolaget strängt juridiskt, men att bolaget deremot ej fullgjort sina, samt att Svenska staten sålunda skulle vara fullt berättigad att utfå den summa, som bolaget förverkat. Men, såsom Grefve Hamilton redan angifvit, det skulle der väcka stor förundran om ett yttrande sådant som det föreslagna infordrades, och man skulle naturligtvis antaga att det skedde för att för att sedermera anlägga en rättegång, hvilket åter jag tror hvarken Kongl. Maj:ts Regering eller Riksdagen skulle någonsin vilja besluta. Det skulle väcka stor förundran, om man anställde rättegång för att

utfå ett så relativt ringa belopp, som troligen ej ens skulle betäcka rättegångsomskostnaderna. Hvad åter beträffar den tillfredsställelse man skulle röna genom att rådfråga en engelsk jurist i ämnet, så måste jag bekänna att, om ock, såsom jag är förvissad, det blefve till fullo ådagalagd, att den juridiska rätten är på Svenska statens sida, dock aldrig i England skulle utplånas den moraliska öfvertygelsen att Svenska staten varit förpligtad att ej låta ett företag falla, hvar till densamma en gång gifvit koncession och anslagit medel.

I närvaro af en sådan opinion i England, att, när en Regering gör ett sådant steg, som att af lagstiftande makten begära understöd för ett företag, Regeringen ej heller bör öfvergifva detsamma, skulle Svenska statens kredit kunna komma att lida ganska mycket genom den nu föreslagna åtgärden.

Jag instämmer derföre i yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Af det yttrande Herr Chefen för utrikes departementet afgifvit, vill det synas som hade det varit särdeles lämpligt, om de åsikter, han hyllar, fått göra sig gällande, då koncession beviljades åt ifrågavarande Gellivara company limited. Man hade då kommit att tänka på hvilka viktiga följder en sådan koncession kunde medföra. Herrarne torde erinra sig, huruledes koncessionen beviljades på grund endast af ett protokoll, hållet på ett handelskontor någorstädes (det fanns ej en gång utsatt att det var i London) och fördt af en herre, som hette Kjellberg, och alltsammans var så brådskande, att fastställelsen expedierades per telegraf. Den vändning, frågan sedan tagit, utvisar emellertid huru nyttigt det skulle vara, att någon gång hafva förtänksamhet, — då sluppe man att få sorg efteråt. Som frågan för närvarande står, tror jag, lika med föregående talare, klokast vara att hålla till godo med den förlust man redan lidit. Man lär icke kunna komma längre, man känner icke ens till namnet de Svenska delegarne, och bolaget är ju stiftadt efter engelsk lag. Den enda säkerhet, man här vid fastställelsen sökte bereda Staten, var föreskriften att bolaget skulle hafva ett i Norrland bosatt ombud, och att, i händelse bolaget underläte detta, vederbörande Konungens Befallningshafvande hade att för bolagets räkning tillsätta ett sådant ombud. Hvad man nu skulle kunna göra, vore att anställa rättegång mot detta ombud, men vinsten på en sådan operation lemnar jag åt hvar och en själf att bedöma. För min del tror jag verkligen, att man numera icke kan göra något vid denna skäligen bedröfliga sak, och anhåller derföre om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Montgomery-Cederhielm: Det är egentligen med anledning af Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeisters anförande som jag anhåller att få yttra några ord. Han förklarade, att den utredning i frågan som en engelsk jurist skulle kunna åstadkomma möjligen skulle utvisa, att Svenska staten fullgjort alla sina förbindelser, men att det engelska bolaget brutit i uppfyllandet af sina. Äfven för den händelse att den ifrågavarande juristens utlåtande

endast skulle innefatta detta, tror jag att dermed vore ganska mycket vunnet, ty det är utom allt tvifvel, att hos en del af de engelska aktieegarne den åsigt för närvarande är gällande, att Svenska staten verkligen icke uppfyllt alla sina åtaganden. Som vi veta, utlemnade icke Fullmäktige i Riksgälds-kontoret den sista delen af statsanslaget och de förforo deri fullkomligt riktigt, men så betraktas icke saken i England, utan aktieegarne påstå fortfarande, att de icke erhållit hela den summa Staten utlofvat. Jag tror det derföre vore nyttigt för Svenska statens anseende, om genom ett sådant uttalande af en frejdad jurist den oriktiga uppfattning af frågan, som i England gjort sig gällande, kunde försvinna. För öfrigt kan jag icke inse hvad det skulle ligga för nedsättande för Svenska staten deri att, sedan en sådan utredning skett, fordringsanspråket icke vidare fullföljes. Den engelska juristens utlåtande kommer naturligtvis att öfverlemnas till Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, dessa framlägga sedan utlåtandet för Riksdagen jemte eget yttrande, och Riksdagen har deretter att fatta beslut, huruvida saken bör drivas vidare. Det är ju ingalunda sällsynt, att man, fastän en fordran är fullt berättigad, icke bryr sig om att utsöka den, då antingen gäldenären saknar alla tillgångar, eller ock kostnaderna skulle uppgå till nära det belopp man genom lagsökningen kunde vinna eller till mer än detta. Då jag icke kan finna, att några giltiga skäl blifvit framställda mot det förslag Stats-Utskottet afgifvet, anhåller jag om bifall till detsamma.

Friherre Funck: Jag instämmer till alla delar med den siste värde talaren. Då i England en misstanke en gång uppstått, att Svenska staten icke på ett fullt redbart sätt uppfyllt sina förbindelser, anser jag det nemligen vara alldeles nödvändigt, att denna misstanke helt och hållet undanrödjes. Hans Excellens Herr Utrikes Statsministern har visserligen yttrat, att, om än den, att jag så må säga, juridiska misstanken blefve aftvädd, skulle dock alltid hos Englands affärsmän kvarstå öfvertygelsen att då Svenska staten en gång lemnat bidrag till ett så pass omfattande företag som det ifrågavarande, är det Statens skyldighet att icke öfvergifva detsamma, men jag tror att just genom en sådan utredning, som här blifvit ifrågasatt, skulle det äfven i England blifva klart för en hvar, att Svenska staten icke iklädt sig ens en moralisk förpligtelse att hålla bolaget uppe. Stats-Utskottet har ingalunda hyst någon förhoppning att Staten skulle återfå något af de utbetalda medlen, och jag kan ej fatta den fara den förste talaren velat finna deri, att Staten, sedan man erhållit ett utlåtande ifrån den engelska juristen, icke vidtager några åtgärder, ty man har ju vunnit hufvudändamålet, att stå klar för utlandet både i juridiskt och moraliskt hänseende, fast man icke bryr sig om att begagna den ostridiga rätt man eger. På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nordström: Beloppet af det statsanslag, hvilket såsom bidrag från Statens sida för kanaliseringsarbetet i Lule elf beviljades *Gellivara* bolag, uppgick, om ej mitt minne slår felt, till 800,000 R. d. Bolaget förband sig dervid, att inom viss tid hafva arbetet,

enligt fastställd plan, fullbordat, vid äfventyr att eljest till Staten återbetala hvad det af anslaget lyftat, äfvensom att för hvarje lyftning visa, att det å sin sida insatt lika stort belopp, som det, hvilket skulle lyftas. Sedan 500,000 R:dr blifvit från Riksgälds-kontoret lyftade, gjordes på bolagets vägnar anspråk på lyftning af en ny qvot; men som den infordrade utredningen deröfver, att bolaget å sin sida tillskjutit motsvarande belopp, befanns vid granskning vara så underhållig och otillfredsställande, att afseende derpå ej kunde fästas, vägrades den begärda nya betalningen, och ifrågavarande kanaliseringsarbeten blefvo derefter år 1866 af bolaget inställda. Allt vidare fullföljande af dem har ock sedermera uteblifvit. Riksgäldskontorets åtgärd, att vägra den sist begärda utbetalningen, utsattes den tiden för mycket klander och obefogade kommentarier; men åtgärden gillades dock af Riksdagen, och bolagets sednare öden, hvilka ock i föreliggande betänkande i korthet antydas, visa noggsamt att åtgärden stöddes på goda och välbetänkta grunder.

Att bolaget, som mot sitt med Kronan afslutade kontrakt afbröt och inställde arbetena, derigenom blef pligtigt, att återbetala de på statsbidraget lyftade beloppen, 500,000 R:dr, är uppenbart; och som stor anledning förekommer, att full inbetalning af aktieteckningen icke egt rum, samt skäl således äro för handen, att genom detta förhållande en tillgång för betäckande af Svenska Kronans omförmälda fordran hos bolaget vore att påräkna, torde det ej kunna anses anordnes, är såsom något lika naturligt som rättvist, om åtgärder i sådant afseende vidtagas. Den första af dessa åtgärder är lika naturligt den, att hos sakkunnig person i England söka upplysningar och råd i afseende å bolagets nuvarande ställning och hvad som vore att tillgöra för att tillvinna Staten betalning för sin fordran; och något annat än detta har Stats-Utskottet tills vidare icke tillstyrkt. Skulle i anledning häraf det befinnas skäligt att mot bolaget låta anställa en råttegång, kunde ock deraf den nyttiga följd möjligen framkallas, att utländska bolag, som icke hafva desto fastare säkerhet, blefvo varnade för att ingå härstädes på företag, som de ej på förhand noga prövat och besitta tillräckliga fonder att väl sköta.

De, för att så säga, diplomatiska betänkligheter af hvarjehanda slag, som af de två första talarne mot detta steg blifvit framställda, kan jag för min del till deras grund ej fatta; än mindre, huruledes ett sådant steg skulle kunna, såsom de äfven påstodo, inverka menligt på vårt anseende och vår kredit i England och på det nuvarande goda förhållandet i sådant afseende. Tvärtom synes det mig att de flera för oss ofördelaktiga berättelser och rykten, som bolagets gynnare och vänner skola, såsom det berättas, hafva mot Sverige satt i gång rörande ifrågavarande affär, genom ett sådant steg skulle blifva belysta till sin rätta halt, och det smygande förtalet bringas att gifva vika för ljuset. Att af undfallenhet med tystnad tåla hvad uti en ekonomisk affär, som med internationela statsfrågor intet har gemensamt, den andra parten kan finna lämpligt göra eller låta mot aftal och öfverenskommelse, är dessutom icke det rätta sättet att vårda sin värdighet och sin rätt. För min del tillstyrker jag därför bifall till Utskottets nu föreliggande förslag.

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Jag har egentligen begärt ordet för att förklara, det jag icke kan dela den af de nästföregående talarne uttryckta åsigt att tvifvelsmål skulle förefinnas i England hos aktieegarne eller andre, huruvida Svenska staten verkligen fullgjort alla sina förbindelser emot bolaget. Min uppfattning härom stödjer jag på de santal jag här haft med några af de förnämsta aktieegarne, hvilka kommit hit öfver för att efterhöra frågans ställning och hvilka för mig flera gånger förklarat att de icke hyste ringaste tvifvel om att Svenska staten varit fullt berättigad, icke allenast att innehålla vidare bidrag, utan äfven att genom rättegång återfordra hvad den en gång utgifvit. Men jag fasthåller hvad jag förut yttrat om den olika uppfattning, som eger rum här och i England, af de förpligtelser en regering åtagit sig genom att en gång förklara sig vilja understödja ett sådant företag, som det ifrågavarande, och denna uppfattning är verkligen så olika, att man aldrig skall kunna få den Engelska nationen att frångå sin föreställning om Svenska statens moraliska skyldigheter i detta fall. Under sådana omständigheter är jag öfvertygad om att, det infortrade utlåtandet från en af Englands förste jurister må utfalla huru som helst angående Svenska statens juridiska rätt, detta dock icke skall kunna förminska den öfvertygelse engelsmännen hysa om den moraliska förpligtelsen att upprätthålla bolaget, men att det deremot skulle vara för Svenska kronans värdighet nedsättande att mot Gellivara bolag, som har begränsad ansvarighet, företaga en rättegång, af hvilken intet penningutbyte, som ens motsvarade rättegångskostnaderna, kunde förväntas, men hvilken, utan fördel för Svenska staten, blott skulle medföra ytterligare förluster för de enskilda delegarne. Att, som sagdt, en sådan rättegång skulle verka nedsättande för vårt anseende och störande för vår kredit är således en mening, som jag måste vidhålla.

Herr Lagerstråle: Med anledning af de uppgifter en värd talare lemnat angående koncessionen åt det ifrågavarande bolaget, torde jag få fästa uppmärksamheten derå, att bidraget till detta bolag vid 1862 års riksdag beviljades på grund af, icke Kongl. Proposition, utan enskild motion, och att i den skrifvelse, Rikets Ständer till Kongl. Maj:t afläto, icke förutsattes bildandet af något *Svenskt* bolag, utan blott antagandet af anbudet från det bolag, som kunde bildas; men att likvisst, innan koncessionen meddelades, till Civildepartementet infortrades upplysningar från generalkonsulatet i London angående de namn, som funnos upptagna å en från bolaget insänd förteckning öfver aktieegarne är ett faktum. Denna förteckning befanns då innehålla namn af den betydelse i finansverlden, att enligt generalkonsulns förklaring flera af dem hvar för sig representerade en förmögenhet, som kunde till fullo uppväga bolagets hela ansvarighet. Derjemte meddelades särskildt den upplysning — jag minnes nu icke om från generalkonsuln eller från annat håll — att enligt engelsk lag ett bolag, äfven med begränsad ansvarighet, ansvarade för sina förbindelser, icke blott med det verkligen inbetalda utan med hela det tecknade aktiebeloppet. Säkerheten borde alltså med skäl kunnat antagas fullgiltig. Jag tror att endast tre tionde-

lar af aktierna ännu äro inbetalda. Den särskilda bestämmelse i afseende å lyftningen af bidraget från Riksgälds-kontoret, som lemnades, eller att inga medel fingo uttagas förrän bolaget tillskjutit ett motsvarande belopp, ansågs derjemte utgöra en ytterligare trygghet för Staten. Slutligen torde ej heller böra lemnas utan allt afseende den omständighet, att vid aftalets träffande väl ingen af aktieegarne fanns, som icke föreställde sig att företaget skulle bringas till slut. Bolaget var nemligen bildadt af förmögna och solida delegare. Sedermera inträffade emellertid finansiella kriser, som åstadkommo förvecklingar och svårigheter af många slag och slutligen omöjliggjorde för bolaget att fortsätta sin verksamhet.

Huruvida utsigter förefinnas att hos aktieegarne utfä de ännu resterande sju tiondelar af tecknade beloppet, är något hvarom jag icke vill yttra mig. Jag har endast velat meddela några upplysningar om förhållanden, som af en föregående talare blifvit nog partiskt framställda. Att underrättelsen om antagandet af bolagets anbud expedierades per telegraf till England är nog ganska möjligt, men då skedde detta af bolagets agent i Stockholm, sedan han hos vederbörande erhållit del af beslutet, ty att icke Regeringen till enskild person afsände telegram härom, kan jag, såsom den tiden föredragande af ärendet, med visshet upplysa. Deremot infordrades verkligen genom telegraf, en del af de omförmälda upplysningarne från generalkonsuln.

Grefve Hamilton, Henning: Om jag yttrat mig så, att en rättegång emot delegarne i "The Gellivara compagny limited" skulle kunna vara störande för Svenska statens kredit, har jag otvifvelaktigt yttrat mig något oegentligt. Jag minnes nu icke, huru mina ord föllo, men jag ville med dem endast uttala den åsigten, att en sådan rättegång skulle hafva ett ofördelaktigt inflytande på den för oss välvilliga stämningen på Londons börs och derigenom kunna bidraga att sänka den kurs, hvori våra statsobligationer för närvarande stå. I sjelfva saken ber jag att få tillägga, att Utskottet såsom motiv för den föreslagna skrifvelsen anför, att det borde klarligen ådagaläggas, huruledes Svenska staten på ett i alla hänseenden kontraktssenligt och redbart sätt fullgjort sina förbindelser till det ifrågavarande bolaget. Detta är en sak, som är så obeskrifligt enkel att visa och den har redan blifvit så klarligen ådagalagd, att det icke behöfves någon engelsk jurist för att i sådant hänseende åstadkomma en utredning. Bolaget hade fått rätt att inom ett belopp af 800,000 R:dr uppbära statsbidrag, med vilkor att, då bolaget tillskjutit ett visst belopp, Riksgälds-kontoret skulle utbetala ett dubbelt så stort bidrag. Bolaget tillsköt först 100,000 R:dr, och detta bevisades på det sätt, att engelska banken här i Stockholm utgaf ett intyg, att den från bolaget i England mottagit detta belopp, hvarförutan Svenska konsuln i London intygade, att detsamma blifvit af bolaget tillskjutet och öfverskickadt till engelska banken, af hvilken det ock sedermera utbetalades i och för arbetets verkställande. Då bolaget andra gången begärde medel till belopp af 300,000 R:dr, åstadkoms dylik bevisning, att bolaget tillskjutit sin motsvarande andel, men, då bolaget tredje gången anhöll

om ytterligare medel, företeddes icke något bevis derom, att tillskott å bolagets sida egt rum, utan det upplystes blott, att så mycket arbete blifvit verkställt, att kostnaden för detsamma med några och tjugutusen R:dr öfversteg sammanlagda beloppet af statsverkets och bolagets tillskott. Huruledes arbetschefen erhållit penningar för detta arbetes utförande upplystes icke, och, innan Fullmäktige kunde utbetala de äskade medlen, fordrade de bevis, att medlen vore af bolaget tillskjutna hvartill Fullmäktige ansågo sig hafva så mycket större skäl som de hade anledning antaga, att arbetet blifvit verkställt på kredit. Sedermera föreföll intet annat än, att Fullmäktige vid förnyad begäran nekade utbetalning af medlen, till dess att bolaget ådagalagt bevisning i nämnda hänseende, och, då denna oeblef, måste arbetet upphöra och bolaget gjoide konkurs. Denna utredning är så enkel, att någon engelsk jurist icke behöfves för densamma.

Under det att Utskottet såsom såsom skäl för sin framställning uppgifvit, att man borde få klarligen ådagalagdt, huruledes Svenska staten uppfyllt sina förbindelser, innehåller Utskottets skrifvelseförslag, att utredningen skulle afse, hvilka åtgärder från Svenska statens sida kunde vidtagas för att förmå bolaget eller dess styrelse och delegare att fullgöra sina mot Staten åtagna förbindelser. Om det ock skulle finnas något skäl att begära en sådan upplysning, synes mig troligt, att man sedermera icke skulle begagna sig af de utvägar, den engelska juristen kan föreslå. Derföre anser jag den föreslagna utredningen öfverflödig, och yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Friherre af Ugglas: För att rätt bedöma den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelse måste man taga i betraktande de motiver, Utskottet för denna skrifvelse anført. Utskottet säger, att en utredning borde åstadkommas, på det att genom densamma måtte klarligen kunna ådagaläggas, huruledes Svenska staten på ett i alla hänseenden kontraktens enligt och redbart sätt fullgjort sina förbindelser till bolaget. Är då meningen att Svenska staten i denna fråga skall underkasta sitt handlingssätt ett bedömande af en engelsk jurist? Enligt min uppfattning är Svenska statens ställning i denna sak så klar samt dess handlingssätt så fullt loyalt, att man, för att derom öfvertyga sig, icke behöfver anlita någon jurist eller anställa någon undersökning derom. Jag anser Utskottets förslag, som förutsätter en sådan undersökning och dertill en sådan af en utländsk jurist, innefatta något nedsättande för Svenska statens värdighet; icke kan man väl heller hafva tillräckligt skäl för en sådan åtgärd deri, att en eller annan aktieegare i detta bolag funnit sina förhoppningar svikna samt derigenom ett löst tal uppkommit, att Svenska staten icke uppfyllt sina förbindelser? Inom Sverige och för hvar och en, som tagit kännedom om denna fråga, torde ingen tvekan förefinnas angående Statens fullt redbara handlingssätt, och jag vill derföre icke gifva anledning till en undersökning i detta hänseende. Äfven om en sådan undersökning, såsom jag antager, skulle ådagalägga, att Staten eger en fordringsrätt hos aktieegarne, kan jag icke heller före-

ställa mig, att Staten skulle vilja af densamma sig begagna, och jag kan sålunda äfven från denna synpunkt icke fatta, hvartill den föreslagna skrifvelsen skulle gagna.

Herr Wallenberg: Jag har i allt för många år deltagit i öfverläggningar inom representativa församlingar för att kunna förbise, att man icke godkänner alla *motiver* till ett förslag, derför att man bifaller sjelfva *klämnen*. I Utskottets ifrågavarande hemställan finnes icke ett ord om det, hvarvid Friherre af Ugglas fäst sig, och det har icke fallit Utskottet in att föreslå, att Svenska staten af en engelsk jurist skulle förskaffa sig attest derom, att den fullgjort sina förbindelser, hvarför mig synes, att man utan betänklighet kan, äfven om man underkänner motiverna, godkänna sjelfva skrifvelseförslaget. Säkert är, att icke obetydliga ansträngningar hafva blifvit gjorda i syfte att nedsätta Svenska statens anseende, och att utbreda den åsigt, att hufvudsakliga anledningen till ifrågavarande bolags fall vore att söka deruti, att Staten undandragit bolaget sitt utlofvade understöd. Här har blifvit yttradt, att man olika uppfattar i England och hos oss, huru pass man bör fästa sig vid bidrag af Staten till enskilda företag. Det är troligt, mine Herrar, att man i England ser sig bättre före än här och att men der icke lemna andra företag understöd än sådana, som man är besluten att sjelf med kraftig arm genomföra, men engelsk uppfattning af denna sak bör väl icke blifva gällande framför Svensk uppfattning, och då vi betrakta saken från vår synpunkt, finna vi klarligen, att det fattade beslutet angående understöd åt ifrågavarande bolag icke innefattar något berättigande för bolaget att erhålla ett enda öre utöfver de redan bekomma bidragen. Uti reciten af Utskottets betänkande finna vi, att Svenska ministern i London skulle hafva yttrat, att, om Svenska staten sökte göra sitt fordringsanspråk gällande emot bolaget, Statens anseende på Londons börs skulle härigenom komma att lida en förlust, som icke motvägdes af den inbetalningssumma, som möjligen kunde frampressas. Detta är dock ministerns enskilda åsigt, och en så beskafad åsigt har äfven här af en talare vidhållits. Allt kan bero på olika uppfattning; min erfarenhet af det säkraste sättet att vinna kredit är, att man först och främst bör på redbart sätt uppfylla sina egna förbindelser, men att man dessutom i afseende å sina rättigheter icke bör gå allt för lamt och undfallande tillväga, ty genom ett sådant förfarande stärker man ingalunda sin kredit. Jag tror det vara alldeles orimligt, att Svenska statspapper skulle råka ut för prisfall, derför att man i en annan affär, som med dem icke haft något gemensamt, velat utreda rätta förhållandet, och endast i det fall att Svenska staten uti *en* affär undandragit sig att uppfylla sina förbindelser, kunde man hafva skäl att befara någon förlust för Staten genom en undersökning. Då kunde man säga, att, när Staten icke uppfyllt sina förbindelser i denna affär, man icke kunde veta, om den ej skulle komma att förfara på samma sätt i afseende på statspapperen. Här är nu icke fråga om Statens *skyldigheter*, utan endast om Statens *rätt* emot andra, och jag tror icke, att man genom något logiskt resonnement kan komma till den slutsats, att en under-

sökning skulle skada Statens kredit. Man har äfven anmärkt här, att bolagets ansvarighet skulle vara begränsad, den är visserligen begränsad, men dock endast inom det *teknade* aktiebeloppet, hvarföre man kan vända sig emot aktieegarne äfven för det belopp, som icke blifvit inbetaldt, och man har sig bekant, att spekulanter uppträdt, hvilka till lågt pris inköpt aktierna och tillfredsställt engelska fordringsegare, men ansett sig kunna så der temligen "ledigt" förfara emot de Svenska. Nu beror det på, huruvida aktieegarne kunna anses vederhäftige, och det är emot det belopp, som af dem icke blifvit inbetaldt, man skulle ställa sina anspråk. Den förste värde talaren yttrade en viss farhåga derföre, att, om det blefve utredt, att vi verkligen hafva fordringsanspråk, vi skulle vara tvungna att anställa en process. Jag kan icke finna, att vi dertill skulle vara nödtvungna, men, om det blefve utrönt, att vi ega välgrundade anspråk, så hafva vi en mycket angenämare ställning, om vi kunna ådagalägga generositet, än om frågan befinner sig i sitt nuvarande skick, då det nästan kunde se ut som om man ville tysta ned hela saken.

Herr Nordström: Det är utan tvifvel hvarje talares rätt att moderera och justera sina uttryck, ehuru deraf ej följer, att de, såsom förhållandet är denna gång, icke blifvit uttalade så, som de af en sednare talare blifvit till bemötande upptagna; och är jag så mycket mer viss på, att uttrycket om det föreslagna stegets menliga inverkan på vår kredit i England blifvit af den ärade talare, som nu sätter det i fråga, uttaladt, som just detta uttryck utgjorde för mig en speciel anledning att yttra min mening i denna fråga. Vidkommande den af en högtärad regeringsledamot mot Utskottets förslag gjorda anmärkning af det innehåll, att det icke skulle anstå Sverige, att af en, om än så utmärkt, engelsk jurist, begära ett utlåtande, huruvida Sverige handlat rätt och värdigt i sitt beteende mot Gellivara bolag, torde jag få erinra derom, att, ehuru i Utskottets motivering af sitt förslag något i denna syftning väl äfven förekommer, det likväl icke är något dylikt, som i det positiva förslaget uttalas; lydande deremot detta sålunda: "att Riksdagen måtte — — — låta anmoda någon ansedd och opartisk samt för sakens bedömande fullt lämplig engelsk jurist att afgifva sitt yttrande, om och hvilka åtgärder från Svenska statens sida kunna vidtagas, för att förmå nämnda bolag eller dess styrelse och delegare att fullgöra sina mot Staten åtagna förbindelser."

Hvad med detta förslag åsyftas, synes mig således vara tydligt och klart, och för öfrigt så tillbörligt att, om Svenska staten ej skall begå den svagheten att genast förklara sig *rättslös*, derför att ifrågasvarande bolagsmän äro engelsmän, något mera naturligt, än en så beskaffad konferens för ändamålet till en början ej kan föreslås.

Herr Wærn: Då jag icke är ledamot af den afdelning inom Utskottet, som behandlat denna fråga, har jag icke i Utskottet närmare granskat de i betänkandet begagnade ordalagen, men jag kan icke inse, att Utskottets förslag innebär, att en engelsk jurist skulle afgifva en attest, *huruvida* Svenska staten på ett fullt redbart sätt

fullgjort sina förbindelser, utan förslaget afser, enligt min tanke, att en utredning skulle vinnas, *huruledes* Staten skulle kunna förmå bolaget att fullgöra sina förbindelser. Hvad angår anmärkningen, att den föreslagna åtgärden skulle skada Sveriges kredit i utlandet, så tror jag, att ett engelskt bolag, som inlåter sig på underhandlingar med ett främmande lands regering, är lika väl som något annat mäktigt ett logiskt resonnement, och att åtgärden derföre omöjligen kan inverka på någons omdöme om godheten af våra förbindelser, men jag tror deremot, att den skulle hafva den påföljd, att den kunde afskräcka sådana utländska bolag, som ej äro fullt säkra på att de kunna uppfylla sina förbindelser, från att inlåta sig på företag härstädes, och jag kan deri icke se någon olägenhet. En uraktlåtenhet åter att vidtaga någon åtgärd skulle i praktiskt hänseende hafva den menliga påföljden, att hos Riksdagen misstro skulle uppstå mot hvarje företag, i hvilket utländska bolag härstädes kunde vilja inlåta sig, emedan Riksdagen kunde befara, att de innehade en prioriterad ställning eller att, om de icke uppfyllde sina förbindelser, vi stodo rättslösa mot dem. Jag anser dock mycket önskligt, att redbara engelsmän här i landet nedlägga kapitaler, men det är bäst att ställa så till, att vi kunna hålla efter dem att fullgöra sina förbindelser, och det synes mig icke värdigt af Staten att endast strängt tillhålla inhemska bolag att uppfylla hvad de åtagit sig, derföre att man icke är rädd för hvad de säga, men deremot lemna ett utländskt bolag alldeles oantastadt. Detta är icke lämpligt, utan man bör undersöka förhållandet och efter inhemtade upplysningar bestämma sig för, om man skall gå längre. Det är klart, att man icke bör kasta sig i en process för rättshafveriets egen skull eller, om man finner, att genom en rättegång ingenting kan vinnas, och, äfven om man skulle finna det obilligt att göra sina anspråk gällande, kan man nedlägga dem, men nog bör Staten göra sig underrättad om hvad dess rätt är. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, dels af Herr Wallenberg, att Kammaren måtte bifalla det slut, hvartill Utskottet i punkten kommit, och dels att Utskottets hemställan skulle afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många ja, blandade med nej, sedermera proposition på bifall till det slut, hvartill Utskottet stadnat, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på afslag å punkten, hvilken proposition besvarades med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till punkten förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr Nordström: Då det måste erkännas vara grundlagarnes vilja och mening, att hvarje särskild fråga, som innefattas i en proposition, motion, revisionsberättelse m. m., hvilken af Riksdagen till vederbörligt Utskotts förberedande betänkande remitteras, skall af detsamma framkalla ett yttrande, så kan ett uraktlåtande häraf från Utskottets sida ej anses annorledes än såsom oförenligt med grundlagarnes föreskrifter. Anledning till denna anmärkning förekom under nästföregående riksdag, bland annat, då full décharge föreslogs för Riksgälds-kontorets Fullmäktige, ehuru Utskottet *icke med ett enda ord* yttrat sig om det statslån, som år 1868 i England blifvit afslutadt och utgjorde föremål för en del af den berättelse, statsrevisorerna för år 1868 angående Riksgälds-kontorets förvaltning till Riksdagen år 1869 afgifvit. Uti den af statsrevisorerna för år 1869 afgifna berättelse rörande Riksgälds-kontorets förvaltning, hvilken berättelse till Stats-Utskottet blifvit remitterad, förekommer nu ytterligare åtskilligt, som sammanhänger med nyssnämnda statslåns inkassering år 1869 och huruledes det derom uppgjorda kontrakt blifvit tolkadt; varande dessutom en till innehållet ganska märklig reservation af åtskilliga bland revisorerna afgifven, som synes förtjena synnerlig uppmärksamhet. Om hela denna angelägenhet finner man emellertid icke heller nu något det ringaste meddeladt och yttradt af Stats-Utskottet; den förbigås med fullständig tystnad.

Jag vill ej erinra derom, att detta nya förfaringssätt fullkomligt afviker från hvad tillföre var brukligt, då man till och med gick så långt, att äfven de mest obetydliga anmärkningar, ofta vittnande om bristande insigt i ämnet, framhöllos; jag upprepar endast min erinran derom, att den nu iakttagna fullständiga tystnaden icke är förenlig med grundlagarne och lemnar Riksdagen i saknad af ledning för sitt omdöme om nämnda punkt vid frågan om déchargen. Med afseende härå skulle det alltså vara följdriktigast och rättast att återremittera denna punkt till förnyad handläggning, helst det äfven för Fullmäktige sjelfva borde vara kärkommet att erhålla ett bestämdt omdöme om deras ifrågavarande, i det offentliga ganska olika bedömda låneoperation; men då det förekommer, som kände man på förhand i luften, att en hemställan om återremiss knappt skulle vinna pluralitet, anhåller jag att åtminstone för min del få i protokollet nedlägga min reservation mot det åter nu af Stats-Utskottet vidtagna, förfaringssätt att lemna utan allt utlåtande och med fullkomlig tystnad förbigå ett så viktigt ärende som denna låneaffär, ehuru redan de af revisorernas minoritet, reservationsvis, meddelade upplysningar om sättet, huruledes lånekontraktet blifvit vid inkasseringen tillämpadt, vore af den beskaffenhet, att de hade bort ådraga sig Stats-Utskottets speciela uppmärksamhet.

Friherre Funck: Den siste talaren har funnit anmärkningsvärdt, att Stats-Utskottet år 1869 icke med ett ord vidrört 1868 års lån. Jag ber med anledning häraf få anmärka, att en fullständig och ut-

tömmande relation om hela detta lån med derom upprättadt kontrakt finnes intagen i revisorernes berättelse, hvadan någon anledning icke för Utskottet funnits att åter intaga en sådan i Stats-Utskottets Ut-låtande öfver samma revisorers berättelse, och detta så mycket mindre som af revisorerne icke någon anmärkning blifvit gjord emot kontraktsbestämmelserna samt Utskottet icke heller funnit anledning till någon anmärkning i detta hänseende. Icke heller i år hafva revisorerna framställt någon anmärkning, och Stats-Utskottet har således enligt min åsigt äfven i år saknat anledning att inlåta sig på detta ämne. Det är visserligen sannt, att en reservant inom revisionen haft en särskild mening, men jag kan icke tro, att det är Stats-Utskottets pligt att upptaga alla reservationer eller deröfver afgifva särskildt yttrande, då Utskottet icke biträder den åsigt, som i en sådan reservation blifvit uttryckt. Jag kan således icke finna under hvad form Utskottet skulle hafva vidrört 1868 års lån, men deremot har Utskottet ansett sig pligtigt att öfver 1869 års lån, som icke var afslutadt vid revisionens början, afgifva en fullständig relation.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Härefter anmälde sig och yttrade

Friherre Nordenfalk: Då jag förra riksdagen förnyade min förut gjorda anhållan, att revisorerne måtte i sin berättelse angående Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning äfven intaga en redogörelse för hypoteksbanken, hade jag den glädjen, att alla de talare, som yttrade sig, med mig instämde, af hvilka en talare till och med sade sig hysa den önskan, att Riksdagen måtte hafva rätt att ålägga revisorerne att göra det. Då jag nu ser en utaf Kammarens revisorer här närvarande, tager jag mig friheten hemställa till honom, att han ville redogöra för skälen dertill, att icke ens Första Kammarens revisorer ställt sig Kammarens så enhälligt uttalade önskan till efterrättelse. Att lemna en sådan redogörelse vore för revisorerne en särdeles lätt sak, då berättelse öfver hypoteksbankens ställning befordras till trycket och hvar och en sålunda deraf kan taga del. En vid berättelsen fogad reservation visar, att glömska icke varit orsaken dertill, att revisorerne nu för tredje gången underlåtit att ens omnämna hypoteksbankens ställning.

Herr Falk: Inom revisionen var visserligen fråga om att i sammanhang med den inventering revisorerne verkställde af alla säkerhetshandlingar, äfven inventera allmänna hypoteksbankens, men revisionens majoritet ville dock icke besluta sig för en sådan åtgärd, emedan den ansåg Staten hafva så obetydligt att göra med hypoteksbanken, såsom varande ett enskildt bolag, och att tillräcklig garanti för de af Riksgälds-kontoret till hypoteksbanken lemnade obligationer ansågs iakttagen, derigenom att ordförande tillsattes af Kongl. Maj:t samt vice ordförande och ordförande i hypoteksbankens revision af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret. Om revisorerne skulle

anse sig befogade att i och för det understöd Staten lemna hypoteksbanken, revidera och inventera densamma, skulle revisorerna i konsekvens dermed äfven se sig föranlättna att revidera alla andra kassor, som af allmänna medel åtnjuta understöd, såsom kassor för kanal- och jernvägsanläggningar med mera. Men det skulle i sådant fall blifva ett högst vidlyftigt och omfattande arbete, revisorerna skulle hafva att fullgöra. Då revisorerna icke ansett sig befogade härtill, hafva de icke heller ansett sig skyldige att taga någon befattning med hypoteksbankens förvaltning.

Friherre Nordenfalk: Skulle någon otydlighet förefinnas i instruktionen, bör väl Första Kammarens enhälligt uttalade åsigt tjena till efterrättelse. Det är för öfrigt icke fråga om någon inventering af obligationerna, utan att Riksdagen och genom den allmänheten skall kunna få en öfverblick af den stora del af landets penningrörelse, som går genom hypoteksbanken.

Friherre af Ugglas: Då öfverläggning i detta ämne förevar vid förhuden riksdag, yttrade jag att jag var betänkt att föranstalta derom, att en sådan öfversigt, som Friherre Nordenfalk önskat skulle meddelas allmänheten, blefve uppgjord. Arbetet dermed har också pågått, men ej kunnat förr än nyligen afslutas, emedan det varit nödigt att först söka bringa de särskilda hypoteksföreningarnes bokslut till en och samma tid, så att man för denna öfversigt fick samma utgångspunkt. De flesta hypoteksföreningar hafva nu också förklarats villiga att afsluta sina bokslut med kalenderår; det är endast, om jag rätt påminner mig, numera en enda förening, som ej gör det. Helt nyligen hafva nu i Finans-departementet erforderliga formulärer blifvit utarbetade; och jag hoppas, att inom utgången af detta år en sådan öfversigt, som Friherre Nordenfalk omtalat, skall kunna blifva tillgänglig.

Herr Falk: Jag kan ej dela Friherre Nordenfalks uppfattning deruti, att revisorerna borde hafva framlagt ett utlåtande öfver hypoteksbankens ställning, ej heller behovet deraf. Hypoteksbankens delegare verkställa en, som det väl borde tyckas, tillräcklig revision och Fullmäktige i Riksgälds-kontoret utse i denna revision ordförande. Denna revisionsberättelse är väl för alla tillgänglig och bör vara tillfylllestgörande. Och jag hoppas att Baron Nordenfalk skall få göra tillräcklig bekantskap med statsrevisionen för att finna, att den ej har anledning att åtaga sig något extra arbete, utan får vara glad om den nödortfigt kan fullgöra hvad densamma egentligen åligger.

Herr Wallenberg: I anledning af Friherre Nordenfalks yttrande, så tillåter jag mig att säga några ord. Jag tror ej, att det var hans mening, att revisorerna skulle ingå i någon siffer-revision rörande allmänna hypoteksbanken. Det skulle vara ett arbete utom de as befogenhet och, som jag tror, äfven öfverstiga deras krafter. Jag föreställer mig fastmera, att det var nämnde talares mening, att revisorerna endast skulle taga kännedom om hypoteksbankens ställning;

och man har lätt att göra detta, då man har offentliggjorda siffror att gå efter, hvars riktighet det ej är anledning att betvifla. Något annat tror jag icke har varit denne talares mening.

Jag ber om tillåtelse att nu få begagna tillfället att uttrycka min och mångas glädje öfver det tillfälle, som härigenom synes erbjuda sig för oss att få några statistiska uppgifter om förhållandet med vår fastighetskredit. Det är en obestriddlig sanning, att alla sådana händelser, hvilka hafva med sig en trögare inbetalning af fastighetslånen, äro ett säkert kännetecken på penningställningen, som ej bör förbises; och allt som bidrager att bringa klarhet i detta fall, bör med glädje helsas såsom en verklig fördel, icke minst för fastighetsegarne sjelfva.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 35, i anledning af Riksdagens år 1869 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommers-kollegii förvaltning ställda fonder och medel.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 1 och 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 36, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Herr Statsrådet Adlercreutz: Den väganläggning mellan Lycksele och Wilhelmina i Westerbottens län, om hvilken här är fråga, har en längd af 9 mil 2,928 fot och är beräknad att kosta omkring 160,000 R:dr. Den är alltså af den omfattning, att anslag dertill ej kan beräknas utgå från den vanliga vägbyggnadsfonden, som Kongl. Maj:t fördelar, utan tillhör densamma kategorien af de vägarbeten, som pläga till Riksdagens pröfning framläggas, då Riksdagen har att bifalla eller afslå de derfor ifrågasatta anslagen. Kongl. Maj:t har föreslagit att för denna väganläggnings utförande måtte beviljas anslag af 106,700 R:dr, eller i det närmaste $\frac{2}{3}$ delar af anläggningskostnaden, och att af detta belopp för år 1871 måtte anvisas 15,000 R:dr. Då Stats-Utskottet emellertid ansett sig icke kunna förorda anvisandet af några medel för ifrågavarande väganläggning, med afseende på den betydliga summa, som för hela vägen skulle erfordras, och hvilken under närvarande förhållande anses vara betänkligt stor, ber jag att få framlägga de skäl, hvilka synas föranleda bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Den landsträcka, genom hvilken vägen är afsedd att löpa, utgöres af ett sammanhängande högländ af omkring 70 qvadratmils vidd,

hvilket för närvarande saknar all landsväg och all möjlighet till vattenkommunikation. Detta skulle nu förbindas med Lycksele, hvarifrån man sedermera har väg till kusten. Man må ej föreställa sig, att detta högland är en steril trakt; den är fastheldre, enligt alla sammanstående vittnesbörd, ganska tillgänglig för kultur, hvarpå ett bevis finnes deri, att odlingen redan nu, oafsedt den fullkomliga bristen på kommunikationer, ej obetydligt framskridit. Det är nemligen upplyst, att ej så få byar ligga vid sjelfva den föreslagna väglinien, under det att en mängd byar och gårdar komma att ligga på ömse sidor derom på längre eller kortare afstånd.

För den öfre delen af Wilhelmina socken och för de derofvan liggande Stensele och Tärna socknar är det äfven af synnerlig vigt att få vägförbindelse med Lycksele kyrkoplats, der Lappmarkens provincialläkare, veterinär och kronofogde äro stationerade, och der apoteket för hela orten är förlagdt. Lycksele är jemväl den viktigaste handelsorten för Lappmarken och der förekomma de största marknaderna, hvarföre det är angeläget, att innevånarne från de öfre orterna kunna komma dit för att afyttra sina produkter och inköpa sina förnödenheter. Önskar man en utveckling af våra Norrländska provinser, så må man se till, att de erhålla behöfliga landsvägar, när andra kommunikationer icke kunna ifrågakomma, och om äfven, såsom Stats-Utskottet antagit, tillgången icke är så rik i statskassan, så må väl å andra sidan antagas, att fattigdomen ej heller är så stor, att man deraf skulle hindras arbeta för ett bättre sakernas tillstånd.

Hvad särskildt angår de 15,000 R:dr, som Kongl. Maj:t föreslagit att af anslaget anvisas för 1871, ber jag få vidröra ett särskildt förhållande. Vid 1869 års riksdag beviljades äfven anslag för vägar vid sidan af allmänna vägbyggnadsfonden. Bland dessa särskilda väganläggningar voro två, den ena i Jönköpings län mellan Hvetlanda och Serarp och den andra inom Kronobergs län mellan Grannkonebro och Heda by i Nottebäcks socken, för hvilka anslag likväl ej anvisades till fullo under 1869, utan återstå ännu en del af de beviljade anslagen oanvisade. Dessa ännu icke anvisade anslag utgöra för vägen emellan Hvetlanda och Serarp 10,000 R:dr och för Nottebäcks-vägen 6,400 R:dr eller tillsammans 16,400 R:dr. Hade nu på vanligt sätt framställt begäran om särskildt anvisande af dessa medel, så hade en sådan begäran otvifvelaktigt bifallits och derigenom naturligen utgifterna i samma mån blifvit ökade; men en sådan begäran har ej blifvit framställd, enär meningen är att taga de härför erforderliga medlen från den vanliga vägbyggnadsfonden, som Kamraren nu ock för år 1871 redan beviljat. Här är således för år 1871 en besparing gjord, hvilken öfverstiger det för samma år begärda anslaget till Wilhelmina—Lycksele-vägen. Skulle det framdeles visa sig, att tillgångarne ej medgifva, att stora anslag årligen för ändamålet anvisas, så anser jag ej någon synnerlig vigt, ligga derpå; men deremot kan jag ej neka det vara af stor vigt att städse något göres för innevånarne i de norra provinserna och dessa derigenom uppmuntras att äfven sjelfva arbeta på sin förkofran.

På dessa grunder får jag hemställa, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Häggström: På grund af de i den Kongl. Propositionen framlagda viktiga skäl, hvilka här blifvit af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet ytterligare framhållna, har Kongl. Maj:t funnit sig föranlåten begära anslag till denna väganläggning. Utskottet har dock sagt, att angelägnare vägarbeten inom andra orter skulle bättre vara i behof af anslag, dervid stödande sig på en upplysning af en enskild motionär. Inom denna Kammare har likväl den åsigt framhållits, att ej andra anslag till väganläggningar borde beviljas, än sådana som blifvit af Kongl. Maj:t pröfvade och begärda; och nu är just förhållandet, att Kongl. Maj:t begärt detta anslag, således bör Utskottets framställning i detta fall lemnas utan afseende. Den stora arbetsbristen och fattigdomen inom orten, försorsakade af flera dåliga år, och den under sista året inträffade missväxt, just inom de socknar, som ifrågavarande väg skulle gå, gör det nödvändigt att tillfälle till arbetsförtjenst beredes genom anordnande af större arbetsföretag. Vid sistlidet års landsting inom Westerbottens län framställdes yrkanden om undsättning, men landstinget, som kände de stora förbindelser hvori länet står till Staten och den enskilda välgörenheten, afstyrkte begäran om undsättning och ansåg det bättre att lindra nöden genom beredande af arbetsförtjenst, hvarigenom de nödvändigaste behofven skulle afhjelpas. Det torde ännu dröja många år, innan folket hemtar sig från de förlutna årens lidanden, och då jag anser, att man hjälper bättre genom beredande af arbetsförtjenst än genom gifvande af understöd i annan form, så finner jag det vara stort skäl, att Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts förslag. Det är ju dessutom en erkänd sanning, att underlättade kommunikationer äro de verksamaste medel för landets utveckling, hvilket icke minst här vid lag bör beaktas, och då Regering och Riksdag ansett nödigt att årliga bidrag lemnas för jernvägars byggande, anser jag billigheten fordra, att de orter, som icke kunna komma i fråga att erhålla jernväg, böra åtminstone få landsvägar. Jag hoppas, att Kammaren måtte behjerta saken och, med afslag på Stats-Utskottets Utlåtande, bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hazelius: Den väg, som här är i fråga att anläggas, går ifrån Wilhelmina, 25 till 30 mil ifrån Ångermanelfvens utlopp vid Hernösand, till Lycksele vid Ume elf, 12 mil från samma elfs utlopp. Båda dessa orter äro skiljda genom ett högland, utan någon förbindelse af båtleder, hvilka äro Lapplands naturliga landsvägar. Denna trakt har hittills saknat alla förbindelser andra tider af året än vintern, och eger sommartiden icke annan väg än gång- och ridstigar. I Lycksele bor Lappmarkens kronofogde, läkare och djurläkare, äfvensom ortens apotek är dit förlagdt; men man kan ej utan stor svårighet ditkomma. Huru stort är då detta land, der denna väg skulle anläggas, och för hvilket densamma är afsedd att bereda lättare förbindelser? Jo emellan 70 och 80 qvadratmil, såsom Chefen för Civildepartementet nyss anförde, och således något större

än åtskilliga af rikets län. Men det är godt och väl, kunde man säga, att detta land har en så stor vidd; men har det äfven en så stor odling och en så stor folkmängd, att det förtjenar det nu ifrågasatta bidraget? Invid den föreslagna vägsträckningen ligga ej mindre än 18 byar med tillsammans 100 åboar; $\frac{1}{4}$:dels- $\frac{3}{4}$:dels mils afstånd från densamma finnas 14 byar med 48 åboar och på några mils afstånd derifrån 11 byar med 87 åboar eller tillsammans invid och i den ifrågasatta vägens närhet 43 byar med 235 åboar. Hvarken mantal eller folkmängd i denna bygd kunna dock med bestämdhet uppgifvas; men om man jemför densamma med de tre socknarne Lycksele, Wilhelmina och Åsele, som vägen genomgår, och tager förutnämnda antal af 235 åboar till utgångspunkt, så får man en temligen säker uppgift i detta afseende. Enligt de sednast offentliggjorda statistiska uppgifterna utgjorde i de nämnda socknarne folkmängden 10,189 personer, mantalen 146,369, tunnland åker och odlad äng 3,823,75, tunnor utsäde 2,171 och åboarnes antal 1,073. Då sålunda åboarnes antal inom dessa tre socknar tillhopa uppgår till 1,073 och åboarnes inom de uppgifna byarne till 235, eller något mer än $\frac{1}{4}$ del af det hela, så torde man med temlig visshet kunna antaga att för de 235 åboar, som få närmaste gagnet af den ifrågasattande väganläggningen, belöper sig i runda tal: 2,000 innevånare, 30 mantal, 760 tunnland åker och odlad äng samt 430 tunnor årligt utsäde. Nu yttrar likväl Stats-Utskottet, att det ej är skäl att till ett vägarbete i dessa aflägsset belägna orter bevilja ett bidrag, som innan arbetet blifver fullbordadt skulle komma att ådraga Staten den betydliga utgiften af 106,000 R:dr. Men just emedan denna trakt är så aflägsen, har den så mycket mera behof af väg och understöd dertill, och hvad beträffar sjelfva anslaget, så utgör kostnaden för denna väg ej mer än 10 till 11,000 R:dr å mil och således föga mer än en hundraedel af hvad en jernvägs mil söderut kostar. Denna enda farväg, som komme att förbinda vattendragen med hvarandra, skulle här spela samma rol som en jernväg söderut. Det kan ej vara tvifvel underkastadt, att en trakt, som innehåller så ofantliga sträckor af odlingslägenheter, hvilket ej undgår att väcka besökandes förvåning, skulle, om den vunne förbindelser, erhålla en rik framtid af odling och välmåga.

Jag tillåter mig att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som icke är utan sin betydelse, då det är fråga om Norrlands behof af statsbidrag, hvilka man anser så ofta förekomma och vara obilliga. Det tål då väl att undersöka hvad Norrland gör för Sverige, och som gör dess landskap förtjente af det södra landets tacksamhet. Sveriges hela export uppgick år 1868 till ett värde af 119,524,000 R:dr. Ensamt trävaru-exporten, således utom möjligen jern, skinnvaror och smör, från de norra hamnarne uppgick samma år till 39,014,230 R:dr eller i det aldri närmaste till $\frac{1}{3}$:del af hela rikets export. Om den uppgifna exporten fördelas på folkmängden, så bidrog hvarje person af Norrlands befolkning i medeltal under detta år till landets export med icke mindre än 76 R:dr 20 öre, då det öfriga Sveriges innevånare endast dertill bidrogo med 21 R:dr 90 öre

på hvarje person. Jag tror, att man kan vara berättigad att göra denna jämförelse.

Importen till landet uppgick åter under samma år 1868 till ett värde af 137,740,000 R:dr och således i medeltal 33 R:dr på hvarje person af befolkningen i hela landet. Om nu denna siffra 33 R:dr, som importen, fördelad på hvarje person i riket, utgjorde under nämnda år, jämföres med eller drages ifrån siffran 76 R:dr, som hvarje Norrländing producerat i export, visar sig ett öfverskott af 43 R:dr 20 öre som Norrlands befolkning på hvarje person sålunda beredt det öfriga landet. Jämföres åter samma siffra 33 R:dr med de 21 R:dr 90 öre, som hvarje innevänare i det öfriga landet producerat i export, så visar sig, att Sveriges öfriga befolkning deremot konsumerat 11 R:dr 10 öre mera på person genom förbrukning af importerade varor, än hvad densamma inbringat till landet genom exporterade produkter, då deremot Norrlands befolkning med 43 R:dr bidragit till ett *öfverskott* af exporten öfver importen.

Men, invänder man, huru är det möjligt, då Norrländingarne producera så mycket, att denna landsort så ofta behöfver understöd. Svaret härpå är mycket lätt att afgifva. Af dessa 39 millioner, som ensamt trävaruexporten inbringat under år 1868, har ej mer än arbetslönerna för timmerhuggning, flottning och sågning stadnat i Norrland, då deremot den egentliga vinsten på denna export gått till öfriga orter af riket. Förhållandet skulle sannerligen varit annorlunda i Norrland, om de, som der förvärfvat millionerna, ej begagnat dem till uppförande af praktfulla villor vid Göteborg, eller till utöfvande af denna storartade välgörenhet och storartade frikostighet till fördel för Göteborgs kommun, som gör dem så mycken heder, och som hela landet känner, utan om de, säger jag, i stället använt dem i Norrland. Om blott en del af dessa millioner fått stadna der, så hade detta land utan tvifvel för närvarande ett annat utseende. Jag tror, att alla dessa skäl äro fullgiltiga, för att Riksdagen skall bevilja det ringa anslag, som här är i fråga. Jag får derföre anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Funck: Jag har inom Utskottet deltagit uti dess beslut i denna punkt, och min öfvertygelse om riktigheten af detsamma har ej blifvit rubbad af den föregående talarens föredrag, som jag med uppmärksamhet åhört. Utskottet har ej bestridt, att denna väg kunde vara till fördel för orten; och jag vill ej för min del bestrida, att ett behof finnes att med en väg sammanbinda dessa båda punkter, nemligen Lycksele och Wilhelmina kyrkoby. Men Utskottet har funnit sig pligtigt att taga äfven andra omständigheter i betraktande, och deribland i första rummet, huruvida just denna väg, som här blifvit föreslagen, och som lyckats tillvinna sig Kongl. Maj:ts förord, vore den som företrädesvis borde ifrågakomma. I detta afseende har någon tvekan hos Utskottet uppstått med anledning af de motioner om andra väganläggningar, som hos Utskottet till behandling förevarit, och hvilka hvar och en af sin motionär förordats såsom den nödvändigaste.

Men äfven andra omständigheter hafva hos Utskottet framkallat tvekan, huruvida man nu borde bifalla detta anslag. Under de sednare åren hafva nemligen de Norrländska provinserna i allmänhet och företrädesvis den nu ifrågavarande orten kommit i åtnjutande af så stora anslag till sina kommunikationer, att det nu vore skäl att tillse, om man icke kunde pausera något.

Sedan 1865 och 1866 hafva nemligen följande summor anvisats: för anläggning af väg från Öhrträsk till Fredrika kyrka och vidare till Åsele inom Westerbotens län R:dr 100,000: —
 hvartill komma, till följd af den ändrade planen, att nämnda väg anlades från Bjurholm till Fredrika, i stället för från Öhrträsk, af Kongl. Maj:t såsom extra understöd disponerade ” 12,000: —
 för anläggning af väg emellan Åsele och Wilhelmina kyrkoby ” 50,000: —
 samt för väg emellan Björne och Fredrika ” 80,000: —
 eller tillhoppa R:dr R:mt 242,000: —

Då det förstnämnda af dessa tre anslag begärdes, så påstods, att denna väg skulle vara den lämpligaste och behöfligaste kommunikationsleden, enär derigenom det inre af landet skulle sättas i förbindelse med Umeå, och finge man väl den vägen, så vore man hjälpt. Nu säger man, att den här föreslagna vägen är af så synnerligt stor vigt. Det må vara sannt, att det är en ganska vigtig väg, men jag tror dock ej, att den är så utomordentligt vigtig, att den bör sättas framför alla andra vägar, utan torde med densamma ganska väl kunna anstå något. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att under de sednare åren, till följd af då inträffad missväxt, högst betydliga anslag beviljats dessa orter, hvarföre det kanske ej vore olämpligt att nu hålla stilla. Likaledes vill jag erinra att, enligt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens anteckningar öfver verkställda arbeten under 1867, 1868 och 1869, som blifvit bland Kammararens ledamöter utdelade, så hafva sedan 1840 till vägarbete inom dessa norra län beviljats nära 2,000,000 R:dr.

Man har här sagt, att det nu begärda beloppet, eller 15,000 R:dr, vore så litet, att det ej kan inverka på statsregleringen. Detta är visserligen sannt, men jag ber Herrarne bemärka, att det utgör en handpenning på öfver 100,000 R:dr, vid hvilken utgift statsverket bindes, derest det nu begärda beloppet bifalles, hvadan det torde vara skäl att se sig väl före innan man beviljar detsamma.

Man har sagt, att för de Norrländska provinsernas utveckling erfordras lättade kommunikationer. Ja, detta är otvifvelaktigt, men det är ej derför sagdt, att anläggningen af sådana bör ske med en alltför brådslande fart. Hvad beträffar att det sista året skulle för Norrland varit ett dåligt år, så är det visserligen sannt, att inom landstinget röster höjt sig för understöd, men så vidt känt är, hafva dessa provinser ej hämsökts af någon missväxt.

Den siste talaren framhöll den stora andel, hvarmed Norrland deltagar uti rikets export. Detta är ett särdeles lyckligt förhållande

för dessa orter. ty om man exporterar mycket, men importerar och konsumerar litet, så har man just funnit det rätta medlet att förkofra sig, och man måste då ovilkorligen samla rikedom. Jag för min del skulle ej vilja rubba detta lyckliga förhållande genom att medelst underlättade kommunikationer utsätta den för möjligheten att konsumera mera.

Slutligen ber jag få anmärka, att då personer, hvilka intressera sig för denna väg, för mig uppgifvit att de möjligen skulle kunna åtnöja sig med ännu mindre årligt anslag och till och med så litet belopp som 5,000 R:dr, så vågar jag tro, att, om arbetet kan gå så sakta, så bör något särskildt anslag för detsamma ej nu ifrågakomma, utan torde Kongl. Maj:t kunna anvisa medel till detsamma af den allmänna fonden för väganläggningar och vägförbättringar, som gerna kunde något höjas, så att man för framtiden kunde slippa dessa framställningar om anslag till särskilda vägar.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Bennich: Det vore i sanning otacksamt af de Norrländska provinserna att ej erkänna de stora uppoffringar, som på sednare tider för deras bästa blifvit gjorda. Och jag tror ej att någon förnekat detta förhållande. Men deraf följer väl ej, att all hjälp för framtiden skall afbrytas, då så stora behof förefinnas, som der verkligen är fallet.

Stats-Utskottet har, såsom den siste talaren åberopat, fäst sig vid att inom Utskottet jemväl varit fråga om understödjande af andra vägar, som ansetts ännu angelägnare än denna, men när Utskottet väl kommit till behandlingen af dessa, så har ej heller för dem något anslag ifrågakommit. Man kan således ej säga, att Stats-Utskottet handlat i konsekvens med sina egna motiver.

Den siste talaren anmärkte vidare, att då så stora anslag för väganläggningar i Norrland blifvit beviljade, så borde man på en tid låta sig nöja, men han förbisåg dervid, att Norrland är så stort, att en väg, anlagd i en trakt, ej gagnar en annan; att behofvet af väg för Wilhelmina ej blifvit mindre derföre, att en annan 20 mil derifrån belägen trakt fått en väg. Att den nu ifrågavarande vägen är af behofvet påkallad och afsedd att läggas i en ort, som, om den blifver gynnad af kommunikationer, kan komma att utveckla sig så, att landet deraf erhåller gagn, är ett förhållande, som genom statistiska uppgifter af en föregående talare bevisats.

Herrarne må ej föreställa sig, att denna trakt, derföre att den kallas lappmark, nödvändigt skall vara ouppodlad. Långt derifrån; de så kallade lappmarkerna inom Westerbottens län äro kanske den bästa delen af hela länet.

Den siste talaren yttrade, att han med anledning af en föregående talares uppgift om exporten och importen i Norrland ej vill bidra till att genom lättade kommunikationer inom dessa orter göra slut på det lyckliga förhållande, hvori de befunne sig. Men dervid förgat han alldeles hvad samme talare jemväl anmärkte, nemligen

att det endast är arbetsförtjensten, som stadnar inom orten, hvaremot andra trakter af riket hemta behållningen af rörelsen.

Den omständigheten, som Stats-Utskottet lagt vikt vid, att det skulle vara betänkligt att till ett vägarbete i dessa aflägsset belägna orter under nuvarande förhållanden bevilja ett bidrag, som, innan arbetet blefve fullbordadt, skulle komma att ådraga statsverket den betydliga utgiften af mer än 100,000 R:dr, synes mig hafva bort leda Utskottet till ett helt annat resultat. Dessa aflägsna bygder, liggande 20 mil från kusten, och utan någon möjlighet att sommartiden fortskaffa sina förnödenheter annat än genom att bära dem på axlarne, måste vara i långt större behof utaf en enda väg än de flesta andra delar af riket, der vägarne ligga tätt invid hvarandra.

Chefen för Civildepartementet har i sitt anförande till det Statsrådsprotokoll, som finnes bifogadt den Kongl. Propositionen om statsverkets tillstånd och behof, likasom nu inför Kammaren ådagalagt vigten af att denna väg blir understödd, hvarföre jag skulle handla orätt om jag längre upptog tiden med att vidare utveckla nyttan och nödvändigheten af denna väganläggning, helst jag vet att otäligheten är stor i denna Kammare, när de Norrländska förhållandena äro på tal. Jag vill derföre ej vidare trötta herrarne, utan inskränker mig till att anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Rydin: Jag ber att få instämma med de herrar, som förordat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. De skäl, hvarpå jag stöder detta mitt yrkande, äro att de af Stats-Utskottet anförda motiver för afslag af den här ifrågavarande väganläggningen ej synas mig vara tillfredsställande. En af Utskottets ledamöter har visserligen sökt att närmare utveckla desamma, men utan att lyckas öfvertyga mig om deras giltighet. Han frågade, huruvida denna väg kunde ega företräde framför andra föreslagna vägar, och uppgaf att det var en tveksamhet i detta hänseende, som föranledt Stats-Utskottet att afstyrka anslaget. Med anledning häraf vill jag blott fästa uppmärksamheten derpå, att Kongl. Maj:t, sedan Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen uppgifvit de allmänna arbeten, som kunde vara i behof af understöd, förklarar, att denna väg, jemte tillökningen af vägbrytaren utanför Wisby hamn, till hvilken anslag af Utskottet tillstyrkts, vore de viktigaste arbetena.

Detta har nu Utskottet sökt vederlägga dermed, att anledning icke skulle saknas till det antagande, att möjligen angelägnare arbeten inom de Norrländska provinserna behöfde statsunderstöd, för att kunna komma till verkställighet. Det är på en sådan probabilitetskalkyl, som Utskottet byggt sitt afslag.

Det har redan blifvit tillräckligt ordadt i denna sak, och jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att denna väg blifvit tillstyrkt af alla myndigheter, och dessutom att arbetsförtjenst är väl behöflig i dessa orter. Med Westerbottens län eger nemligen det bekymmersamma förhållande rum, att innevärnarnes antal der betydligt minskats till följd af nöd och missväxter. Det synes mig vara af stor vikt, att man söker så mycket som möjligt bidra till utvecklingen och framåtskridandet i denna provins, och den kommunikationsled, som

nu är ifrågasatt, skall utan tvifvel blifva ett verksamt medel härtill. Jag vågar derföre tillstyrka, att det begärda anslaget af 15,000 R:dr må beviljas.

Herr Munthe: På grund af den närmare kännedom jag varit i tillfälle att inhemta angående denna trakt, anser äfven jag mig böra vitsorda behovet af den ifrågasatta vägen. Under åberopande af de skäl, som blifvit anförda i den Kongl. Propositionen och här af åtskilliga talare närmare utvecklade, får jag derföre anhålla om afslag på Utskottets hemställan och bifall till det begärda anslaget.

Herr Statsrådet Adlercreutz: Jag vill endast göra två anmärkningar i anledning af hvad en aktad ledamot af Stats-Utskottet yttrade till försvar för samma Utskotts Utlåtande i denna punkt. Han uppgaf en ganska hög summa, hvartill Statens bidrag under tiden från 1840—1869 skulle uppgått för allmänna arbeten i de norra provinserna. Då summans storlek gör att densamma möjligen kan hafva inverkan på öfvertygelsen hos en eller annan af Kammarens ledamöter, ber jag få erinra, huru lätt de statsbidrag, som under en lång följd af år för dylika anläggningar utgå till en provins, kunna uppgå till ett sammanräknadt ganska högt belopp. Tager jag t. ex. i betraktande anslagen till Östergötland för samma tid, så finner jag att de utgjort för väganläggningar 328,080 R:dr 50 öre samt för vattenaftappningar och utdikningar 524,350 R:dr, eller tillhoppa 852,430 R:dr 50 öre, hvartill kommer anslaget till Kinda kanal och nu vid denna Riksdag anslaget till östra stambanan. Östergötland åtminstone synes således hafva blifvit icke mindre tillgodosedt än de Norrländska provinserna.

Den andra erinringen jag vill göra angår Friherre Funcks anmärkning att anslag till sådana vägar som de nu ifrågavarande borde utgå från den allmänna vägbyggnadsfonden. Detta kunde vara en möjlighet förr i tiden, då statsregleringen uppgjordes för tre år i sender och man således kunde avsluta kontrakt om vägens färdigbyggande på tre år. Nu deremot då Kongl. Maj:t har till sin disposition ett anslag af 150,000 R:dr endast för ett år i sender, låter sådant sig svårligen göra.

Friherre Funck: Då den siste talaren, i anledning af hvad jag yttrade om de stora bidragen åt de Norrländska provinserna, åberopade de bidrag Östergötland erhållit, så ber jag att få anmärka, att, om man tillika jemför dessa provinserns folkmängd, så torde skillnaden i anslagssummor förefalla mindre betydlig. Men det var ej för att säga detta, som jag begärde ordet, utan endast för att rätta min förra uppgift angående anslagen till Norrland för väganläggningar och vattenaftappningar. De utgöra nemligen under åren 1840—1869 tillhoppa 2,649,381 R:dr 41 öre, och derigenom tror jag någon liten motvigt kan erhållas emot hvad Herr Civilministern nämnde om anslagen till Östergötland, helst då jag ej inberäknat anslagen till Luleå kanal och Gellivara bolag.

Herr Beckman: Jag anhåller allenast att få uttala, det enligt min åsigt icke blott Norrlands ortintresse utan Svenska Statens intresse, lika väl som rättvisa och billighet, påkallar att Staten, så vidt möjligt är, bereder Norrland nödiga vägar af den art, som sannolikt under en längre framtid derstädes företrädesvis måste ifrågakomma; samt att jag på grund häraf ansluter mig till dem, som önska bifall till ifrågavarande Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, helst jag jemväl för egen del är öfvertygad om behöfligheten af den här föreslagna kommunikationslinien.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå samt antagande af Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller 3:dje punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren den ifrågavarande punkten och bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 32.
Nej — 41.

4:de punkten.

Herr Bennich: Det är ej min mening att ifrågasätta bifall till den här behandlade motionen, men då jag väl känner till den ifrågavarande trakten och vet huru utomordentligt den är i behof af lättade kommunikationer, så har jag med detta mitt yttrande velat uttrycka den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte finna anledning att till nästkommande Riksdag framställa proposition om anslag till denna väg.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

5:te punkten.

Bifölls.

6:te punkten.

Herr Stålhammar: Stats-Utskottet har afstyrkt min motion af skäl, att min framställning i sakens nuvarande skick icke kunde bifallas. Jag kan ej finna huru denna sak skulle kunna komma i bättre skick än den är. Vid förra riksdagen beviljades till denna väg ett anslag af 40,000 R:dr, deraf 150,000 R:dr att utgå under år 1869 och lika belopp innevarande år. Men det uppgafs ej när de återstående 10,000 R:dr skulle erhållas. Vid sådant förhållande var det naturligt, att den direktion, som hade vägens anläggning åt sig anförtrodd, skulle anse säkert, att återstoden af penningarne skulle erhållas, då arbetet blifvit färdigt. Vi erhöilo detta anslag med anledning af den nöd, som inom orten förefanns; hade vi endast använt 15,000 R:dr, så skulle nära nog intet resultat vunnits i afseende å nödens afhjelpande. De som stodo i spetsen för arbetet ansågo derföre af vigt att genom lån anskaffa det belopp, som ytterligare erfordrades, och hvilket de visste sig skola återfå. Vi upplånade derföre medel och arbetet bedrefs med den fart, att största delen deraf fullbordades, då nöden var som störst. Den ränta och de omkostnader, som behöfts för de 15,000 R:dr, som Riksdagen sagt ej skola fås förr än i år, hafva vi intet att säga om, men nog vore det hårdt att nu ytterligare få vidkännas kostnader för anskaffande och förräntande af äfven dessa 10,000 R:dr.

Ställningen i orten kan ej vara annat än ganska tryckt. Vi hade under föregående år använt nästan alla besparingar, så att när 1869 års missväxt inträffade voro sockenmagasinen redan tömda. Det finnes kommuner med 1,000 innevånare, som, utom enskilda lån, upptagit sådana med gemensam ansvarighet ända till 10,000 R:dr. För dessa orter är hvarje opåräknad utgift, huru ringa den än må vara, ytterst kännbar. Det kan förefalla åtskilliga här såsom en småsak denna lilla kostnad, hvarmed arbetskostnaden ökas derföre att penningar ej fås förr än 1871. Men detta är ej någon småsak.

Sedan Kammaren för nästa år beviljat till Regeringens disposition ett belopp af 150,000 R:dr för vägomläggningar, och jag har hört Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet här yttra, att det vore afsedt att af detta anslag använda 10,000 R:dr till den ifrågasvarande vägen, så får jag vördsamt hemställa, huruvida ej Riksdagen skulle vilja medgifva, att af berörda 150,000 R:dr må under innevarande år förskottsvis utbetalas 10,000 R:dr, då det vederbörligen styrkes, att vägen är färdig och afsynad; och får jag derföre föreslå, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte fatta ett beslut af följande lydelse: "att Riksdagen medgifver att, derest Kongl. Maj:t af den till Dess disposition för år 1871 ställda fond af 150,000 Riksdaler till vägars anläggning och förbättring anvisar 10,000 Riksdaler till fullbordande af Hvetlanda—Serarps-vägen, detta belopp redan under innevarande år får från Riksgälds-konret utbetalas.

Friherre Raab, Adam: För en stund sedan hörde vi huru Norrländingarne förordade sina vägar; — nu har turen kommit till Smäländingarne. Men såsom Herrarne väl veta, äro Smäländingarne alltid ganska anspråkslösa, och särskildt är detta fallet med den nu af Herr Stålhammar gjorda framställningen, hvarföre jag ock hoppas, att ingen skall neka densamma sitt bifall.

Denna framställning afser, att af ett till omläggning af allmänna landsvägen mellan Hvetlanda och Serarp redan beviljad anslag af 10,000 R:dr, som eljest skulle utfås nästa år, måtte få lyftas redan under loppet af innevarande år. Det skäl, Utskottet anfört till stöd för sitt afstyrkande, är af den beskaffenhet, att det kunde, derest det vore antagligt, lika gerna leda till det slut, att man icke någonsin behöfde utbetala de ifrågakomma medlen. Utskottet åberopar nemligen den omständighet, att "icke någon tid finnes bestämd då återstående beloppet af ifrågavarande anslag skall till vederbörande utbetalas." Men med lika mycket fog kunde man ju då påstå, att, om vid ett köpslut aftal icke träffats om betalningstiden, köparen vore berättigad att i allan tid undandraga sig att betala köpeskillingen.

I förevarande fall begäres allenast att, sedan ett beslutadt arbete blifvit utfördt, återstoden af de anslagna medlen måtte få lyftas. Det är blott en ganska ringa ränteförlust, som för Staten skulle uppkomma genom bifall till framställningen; men deremot måste det för den kommun, som föranstaltat arbetet, vara af stort gagn att kunna afböda sig den skuld, hvori den kommit just till följd af sitt bemödande att lindra nöden i orten.

Herr Faxe: På grund af den kännedom, jag eger om ortens förhållanden, måste jag bekräfta, att ställningen der är ganska betryckt. Flerårig missväxt har vållat, att alla kommuner i trakten måst så skuldsätta sig, att de hafva ytterst svårt att verkställa ränteliquidier och kapitalafbetalningar, och mångenstädes hafva hemmansegarne öfvergifvit sina hemman, för att på annat håll söka bättre utkomst. Den ifrågakomma kommunen befinner sig i lika bekymmersam ställning som de kringliggande, och det skulle för den blifva ytterligt betungande att nu nödgas genom lån söka anskaffa medel till fullbordande af vägen. Jag kan derföre icke annat än på det lifvigaste förorda bifall till Herr Stålhammars förslag, och kan icke föreställa mig, att det i någon mån skulle vara olägligt för Riksgälds-kontoret att redan i år utbetala det ringa beloppet.

Herr Arrhenius: Jemte det jag instämmer med de föregående värde talarne, ber jag att få nämna, att af de vilkor, som vid anslags beviljande bestämdes, framgår, att meningen varit, att de ifrågavarande 10,000 R:dr skulle utgå från det belopp, som ställts till Kongl. Maj:ts disposition för väganläggningar och vägförbättringar. Då det nu för Staten är af föga betydelse, om beloppet utbetalas detta eller nästa år, men deremot kommunen tillskyndas stor bättnad om den kan undgå att ytterligare genom räntor under året skuldsätta sig, synes mig, att det vore obilligt om Herr Stålhammars framställning icke vunne bifall.

Herr Nordström: En föregående talare yttrade, om jag ej hörde orätt, att de samhälliga Norrländingarne syntes hafva bättre framgång än de blygsamma Smäländingarne. Detta må vara godt och väl; men för att visa, att Norrländingarne äfven äro beredda att understödja Smäländingarnes bästa, när dessas önsknings grundas på billighet och goda skäl, anhåller jag att, hvad det nu föredragna ären-

det angår, få framhålla de goda skäl, som tala för bifall till motionen. Med anledning af Kongl. Maj:ts Proposition till nästförlidna års Riksdag, beviljade Riksdagen för omläggning af allmänna landsvägen mellan Hvetlanda och Serarps gästgifvaregårdar i Jönköpings län 40,000 Riksdaler, att utgå med 15,000 R:dr under år 1869 samt med lika stor summa under året 1870, och med förklarande att, derest för år 1870 vanligt anslag för anläggning af nya, eller omläggning af gamla vägar blefve till Kongl. Maj:ts disposition anvisadt, de för sagda år till den ifrågavarande och två andra vägar beviljade medlen skulle af sistnämnda anslag utgå. Om den tid, då återstoden, 10,000 R:dr, af anslaget för Hvetlanda- och Serarpsvägen skulle få lyftas, blef väl ej något särskildt bestämdt; men efter all sund tolkning måste det väl då antagas, att denna tid skulle inträffa åtminstone då arbetet var fullbordadt och afsynadt. Nu upplyser motionären, att kommunen, för att kunna utveckla så stor arbetsstyrka som möjligt, under år 1869 upplånat de för väggomläggningens skyndsamma bedrivande utöfver samma års anslag erforderliga medel, under förhoppning att utbekomma återstående beloppet så snart vägarbetet blifvit färdigt och vid afsyning godkändt; och är det härom han nu anhåller.

Denna kommunens förhoppning finner jag, för min del, billig och välgrundad; men Utskottet har sett saken annorledes och såsom skäl för sitt *afstyrkande* anført, att "någon tid ej finnes bestämd, då återstående beloppet af ifrågavarande anslag skall till vederbörande utbetalas." Att Utskottet härmed afser, icke de andra 15,000 R:dr, om hvilka det är sagdt att de under 1870 skola utgå, utan endast de derefter återstående 10,000 Riksdaler, tager jag för afgjort; men hvad det anförda skälet i afseende å detta sistnämnda belopp angår, erkänner jag, att det förekommer mig synnerligen löst och lätt. Icke kunde det vid anslaget beviljande hafva varit afsigten, att låta kommunen vänta på utbekommande af dessa 10,000 Riksdaler under en obestämd framtid, måhända till dess gräset ånyo fått växa öfver den nya landsvägen, och om kommunen, i förlitande derpå att återstående delen af understödet skulle utfalla så snart arbetet blifvit fullbordadt, gripit sig an, på sätt motionären omförmålt, för att påskynda fullbordandet och tidigare vinna det åsyftade ändamålet, så borde, synes det mig, denna omständighet, i förening dermed att någon viss tid för nyssnämnda återstods utbetalande icke på förhand är bestämd, utgöra ett skäl mera att bifalla kommunens genom motionären framställda önsknningar; och tillstyrker jag, i betraktande af allt detta, att, med förkastande af Utskottets förslag, motionens innehåll måtte bifallas.

Herr Wallenberg: Jag måste bekänna, att jag begärt ordet egentligen för att hänvisa motionären och öfrige innebyggare i den ifrågavarande kommunen, att i detta fall söka sin räddning i den förstärkta allmänna diskonten. Men då Riksgälds-kontoret antagligen utan olägenhet kan bära denna ringa utgift och beloppet i allt fall förr eller sednare skall utbetalas, har jag icke någon betänklighet vid att frånträda Stats-Utskottets hemställan.

Grefve

☞ Grefve Mörner, Carl Göran: Jag ömmar visserligen för den ifrågavarande ortens bästa, men kan dock icke annat än påyrka, att Riksdagen måtte vidblifva sitt en gång fattade beslut. För den ifrågakomma vägomläggningen har Riksdagen beviljat 40,000 R:dr, deraf 15,000 att utgå under år 1869 och enahanda belopp innevarande år. Häraf framgår, att de, som företagit vägomläggningen, icke hade att påräkna mer än sammanräknadt 30,000 R:dr under föregående och detta år, samt att de återstående 10,000 R:dr först derefter komme att utbetalas. Sistnämnda belopp kan dock utbetalkas redan i början af nästa år, och då synes mig ingen anledning till klagan och ej heller till tal om "de besynnerliga skäl" Stats-Utskottet anfört.

På det icke statsregleringen måtte genom partiela förändringar rubbas, måste jag yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan, helst man bör undvika att gifva prejudikat på anticiperande af beviljade anslag.

Friherre Funck: Afven talaren näst före den sista synes hafva ogillat Stats-Utskottet, emedan det afstyrkt den ifrågavarande motionen. Jag vill derföre med några ord belysa denna fråga. Enligt det afslutade kontraktet skulle detta arbete, fördeladt på tre år, vara färdigt år 1871, och anslog Riksdagen dertill för år 1869 15,000 R:dr och för år 1870 samma summa. Då nu kontraktet tydligen innehåller, att arbetet skulle vara färdigt först år 1871, saknade Utskottet för sin del all anledning att derförinnan föreslå någon vidare utbetalning, isynnerhet, som Kongl. Maj:t i sin Proposition om detta arbete tydligen antydt, att medlen böra tagas af den allmänna fonden. Jag vill derföre icke förneka, att billigheten talar för meddelande af tillåtelse att, sedan arbetet nu verkligen lär vara färdigt, lyfta återstoden af anslaget, men jag tror, att detta lättast låter sig göra på så sätt, att medlen anticipationsvis få lyftas mot afräkning på nästkommande års anslag till vägbyggnader.

Med afseende på frågans nuvarande ställning yrkar jag emellertid bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Raab, Adam: Det är ett gammalt ordspråk som säger: att den högsta rätt understundom kan vara den högsta orätt, och det ordspråket, tror jag, kan tillämpas i detta fall. Vi känna, att de kommuner, hvarom här är fråga, till det yttersta ansträngt sig för att kunna lemna arbetsförtjenst åt sina fattiga, och jag har mig särskildt bekant, att denna ort för sådant ändamål åsamkat sig ganska betydliga skulder. Under dylika förhållanden, och då jag tror, att statsregleringen icke kan förryckas derigenom att man några månader förut utbetalar dessa 10,000 R:dr, anhåller jag om bifall till Herr Stålhammars motion.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr *Stålhammar*, att Kammarren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle fatta ett beslut af följande lydelse: "att Riksdagen medgifver, att derest Kongl. Maj:t af den till dess disposition för år 1871 ställda fond af 150,000 riksdaler till vägars anläggning och förbättring anvisar 10,000 riksdaler till fullbor-

dande af Hvetlanda—Serarpsvägen, detta belopp redan under innevarande år får från Riksgäldskontoret utbetalas.“

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af Herr Stålhammars förslag, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

7:de, 8:de och 9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr von Koch: För principens skull vill jag icke på grund af en enskild motion tala för förökade anslag, men vill dock begagna tillfället för att säga, att bland alla anslag, som gifvas till näringsarnes understödjande, jag icke vet något mera nyttigt än sådana, som lemnas för utdikning af sankar och frostländiga marker. Det vore derföre efter mitt förmenande synnerligen lyckligt, om Kongl. Maj:t vid en kommande riksdag, då möjligen landets finansiella ställning är bättre än nu, ville göra hemställan om höjande af det anslag, som nu för sådant ändamål utgår. Det finnes nemligen inom södra Sverige många trakter, som äro i behof af understöd till dylika arbetens utförande, exempelvis södra Småland och norra Blekinge, hvarest frostländigheten med säkerhet är lika stor som inom stora delar af Norrbottens län. Jag anhåller nu om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

11:te—15:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 2 dennes bordlagda memorial N:o 37, med förslag till allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna Riksdag beviljas för vägranläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar och vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Föredrogs ånyo Andra Kammarans den 1 och 2 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 178, med delgifvande af Kammarans beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om nedsättning i portot för svar å telegram.

Herr von Gegerfelt:

Herr Rydin: På det denna fråga må blifva tillbörligen utredd, och då jag i likhet med den föregående talaren hyser betänkligheter mot att bifalla Utskottets förslag, anhåller jag. att den må remitteras till ett af Kammararens tillfälliga Utskott.

Häri instämde Herr *von Koch*.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yttrats, dels att Kammararen skulle afslå Andra Kammararens ifrågavarande beslut, och dels att frågan måtte för vidare utredning hänvisas till ett tillfälligt Utskott.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på antagande af Andra Kammararens beslut i ämnet, hvartill svarades nej, sedermera proposition på afslag å samma beslut, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition derå, att frågan skulle för vidare utredning till ett tillfälligt Utskott hänvisas, hvilken proposition besvarades med många ja jemte åtskilliga nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Grefven och Talmannen hemställde härefter, att frågan skulle hänvisas till Kammararens Tillfälliga Utskott N:o 1; hvilket bifölls.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 14 § Riksdags-ordningen; samt Bevillnings-Utskottets Betänkanden:

N:o 4, angående tullbevillningen;

N:o 5, angående stämpelpappersafgiften; och

N:o 6, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning af tobak.

Justerades 4 protokollsutdrag för dagens sammanträde.

Kammararen åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidein

O. Brahel